Publicație lunară editată de DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

DACIA
magazin

Director fondator: Dr. Napoleon Săvescu

Nr. 62, ianuarie 2010

Ancestrala cultură carpato-danubiană scoasă din obscuritate

EDITORIAL

Cu cățeaua peste Prut

Vladimir BRILINSKY

În plin balamuc electoral, în preajma Zilei Naționale, La Alba Iulia, capitala unirii românilor, se întrunise, ca în ultimii ani, Congresul Spiritualității Românești, o inițiativă lăudabilă doar prin nume şi mai puțin prin participare. La începuturile ei, această manifestare s-a bucurat de o participare valoroasă, diaspora românească trimițând tot ce avea mai bun în ceea ce priveşte elitele sale. De la an la an diluția valorii s-a făcut simțită atât din cauza bugetului micşorat alocat manifestării cât şi a disensiunilor ivite în ceea ce priveşte organizarea în sine. Mai mult, spiritul propagandistic al originii preponderent romane a poporului român a îndepărtat încet, dar sigur, nume de prestigiu ale culturii româneşti. Anul acesta am avut ocazia să poposesc pentru câteva momente în mijlocul acestei manifestări şi nu ştiu cum s-a nimerit că am fost martorul discursului fulminant al celui care se erijează în organizatorul acestei manifestări, academicianul (???) Victor Crăciun. Domnia sa a avut ocazia să se remarce în anul 2006, anul comemorării morții Regelui Decebal, prin ideea cel puțin bizară a amplasării în diferite oraşe semnificative pentru formarea poporului român a unor plăci comemorative cu... Traian şi Decebal. Adică tocmai cu cotropitorul ucigaş şi cu victima sa, dându-şi mâna peste milenii întru contopirea a doi bărbați cu brațe tari în beneficiul glorioasei formări a poporului român. Dincolo de faptul că singurul oraş care, prin reprezentanții „Daciei Revival“, s-a opus amplasării acestei caraghioase caricaturi, rod al mistificării istoriei, a fost Orăştie, domnul Victor Crăciun a căpătat şi cultivat o aversiune față de această fundație dedicată adevăratei istorii a Daciei. Nimeni din cadrul fundației nu a intrat în polemică, nici măcar amicală, cu preşedintele congresului şi nu a răspuns atacurilor lansate de unii membri ai societății respective. Ne-am mulțumit doar să atragem jurnalistic atenția de fiecare dată asupra perseverentelor greşeli care se fac sub egida pomposului titlu de Congres al spiritualității româneşti cât şi a elucubraționistelor teze proferate de la tribuna acestuia.

Anul acesta, una din inițiative, rostite tocmai în cuvântul în plen, de către Victor Crăciun, de la pupitrul Congresului a fost amplasarea la Alba Iulia pe Aleea Scriitorilor a unui bust reprezentându-l pe regretatul poet basarabean Grigore Vieru. Trecut în neființă la începutul anului trecut, cel mai titrat poet basarabean a rămas emblematic prin câteva cuvinte memorabile pline de har şi de dragoste pentru adevărata sa origine: „Dacă visul unora a fost ori este să ajungă în Cosmos, eu viața întreagă am visat să trec Prutul“, a spus Grigore Vieru în 1973, la prima sa vizită în România. Bustul său de la Alba Iulia i-a îndeplinit visul dincolo de moarte, dar preşedintele congresului a considerat că e normal ca aducând de peste Prut un simbol al purității limbii române, se cuvine să ducă în sens invers un alt simbol al românității. Şi ce credeți că trimite respectabilul nostru president, dincolo, pentru a rămâne pentru eternitate în conştiința fraților de peste Prut? Tocmai cățeaua cu cei doi prunci care sug laptele dătător de aşa-zisă latinitate românilor, o emblemă de falsă şi forțată tradiție, cadorisită de Mussolini românilor, în 4 exemplare, şi reprodusă în alte câteva zeci de replici de către adepții apartenenței la Roma. Nu e greu de bănuit ce a gândit venerabilul academician trimițând peste Prut cățeaua pe care clujenii o huiduiau şi o scuipau la instalarea ei în centrul oraşului în 1921. Nu e greu pentru că, privind în jurul său, în plenul congresului am remarcat şi alte figuri emblematice ale dogmatismului proroman şi partizani neîmpăcați ai falsificării istoriei. L-am zărit pufăind țigară după țigară pe cumanul proroman, progot şi proslav, dar antidac, col. Mircea Dogaru precum şi pe exaltatul susținător al cotropitorului iubitor de vin şi de băieți tineri care era împăratul Traian. Pe Corneliu Stan, cel care an de an, cu o perseverență diabolică, îngenunchează la Deva în fața părintelui şi săditorului neamului şi depune de unul singur coroană de flori cu tricolor, l-am găsit gesticulând în fața câtorva gură-cască şi demonstrând felul în care românii sunt, de fapt, originari din Spania şi este firesc exodul căpşunarilor în Peninsula Iberică ei întorcându-se... acasă. Ei şi alții ca ei au luat în brațe cățeaua şi au trecut-o Prutul acolo unde nu a călcat picior de roman, iar limba grăită şi măiestrit pusă în versurile lui Grigore Vieru nu are nimic a face cu latinitatea.

Academicianul V. Crăciun şi icoana spiritualității sale „Cățeaua cu pruncii“

Testamentul politic al lui Mihai Eminescu

Elemente economice nesănătoase, uzurpatori şi jucători la bursă, cavaleri de industrie şi întreprinzători şarlatani, se urcă, cu repejune, în clasele superioare ale societăţii omeneşti, în locurile care, înainte, erau rezervate naşterii ilustre, averii seculare, inteligenţei celei mai dezvoltate, caracterului celui mai drept şi mai statornic.

Acestea sunt cuvintele celui cunoscut drept *Luceafărul poeziei româneşti*. Profunzimea cugetărilor sale, proba sa cultură economică şi politică şi, nu în ultimul rând, ironia sa fină, dar extrem de directă împotriva anormalităţii social-politice, ne fac să-l privim pe Eminescu drept una dintre cele mai emblematice figuri ale spiritualităţii româneşti care depăşeşte cu mult statutul consacrat de vârf al poeziei autohtone. Dar dintre toate calităţile etalate în acest veritabil testament, fără îndoială cea mai pregnantă este actualitatea observaţiilor sale. Avem senzaţia sinceră că Eminescu trăieşte alături de noi, atinge fără menajamente tot ceea ce noi disprețuim în această perioadă şi, mai mult decât atâta, stă semeț demn şi ironic în faţa detractorilor săi de astăzi care, sub umbrela pompoasei titulaturi de intelectuali, se străduiesc fără rezultate să dărâme soclul pe care va rămâne veşnic Mihail Eminescu. Iar soliditatea acestui soclu nu o constatăm noi, cei care îl omagiem împotriva părerii multora, ci marele meşter al filosofiei româneşti care este şi va rămâne Mircea Eliade ale cărui cuvinte îl definesc atât de clar pe Eminescu. *Petrolul şi aurul nostru pot, într-o zi, seca. Grâul nostru poate fi făcut să crească şi aiurea. Şi s-ar putea că într-o zi, nu prea îndepărtată strategia mondială să sufere asemenea modificări încât poziţia noastră de popor de graniţă să-ţi piardă însemnătatea. Un singur lucru nu se mai poate întâmpla însă: dispariţia poemelor lui Eminescu. Şi cât timp va exista, undeva prin lume, un singur exemplar din poeziile lui Eminescu, identitatea neamului nostru este salvată. Istoria patetică a poporului nostru a fost proiectată în eternitate prin versurile unui poet care a suferit toată viaţa de sărăcie, uneori chiar de foame şi a murit omorât de un nebun într-un ospiciu. Este o lecţie de modestie pe care însăşi istoria ne-o dă, nouă tuturora.*

Dacia Magazin

„Un popor, oricare ar fi el, are dreptul a-şi legiui trebuinţele şi tranzacţiunile ce rezultă neapărat din acele trebuinţe, reciprocitatea relaţiunilor sale: într-un cuvânt: legile unui popor, drepturile sale nu pot purcede decât din el însuşi; condiţiunea de viaţă a unei legi, garanţia stabilităţii sale e ca ea să fie un rezultat, o expresiune fidelă a trebuinţelor acelui popor; legislaţiunea trebui pusă în aplicarea celei mai înaintate idei de drept, pusă în raport cu trebuinţele poporului, astfel încât explicarea ori aplicarea drepturilor prin lege să nu contrazică spiritul acestora.

Industria trebuie să fie a naţiunii aceleia şi păzită de concurenţă iar purtătorul ei, comerţul, s-o schimbe pe aur, dar aurul, punga ce hrăneşte pe industriaş şi îmbracă pe agricultor, trebuie, de asemenea, să fie în mâinile aceleiaşi naţiuni. Ştiinţele, afară de ceea ce e domeniu public, trebui să prezinte lucruri proprii naţiunii, prin care ea să fi contribuit la luminarea şi înaintarea omenirii; artele şi literatura frumoasă (beletristica n.n.) trebui să fie oglinzi de aur ale realităţii în care se mişcă poporul, o coardă nouă, originală, potrivită pentru binele cel mare al lumii“. „**Peste noapte şi prin surprindere“, „am admis legiuiri străine“, „legi străine în toată puterea cuvântului, care substituie, pretutindenea şi pururea, în locul noţiunilor naţie, ţară, român, noţiunea om, cetăţean al universului**, fie din Berber, Nigritania, China sau Galiţia?“... „Ei, bine, **nu le-am admis pentru român, cu interesele căruia nu se potriveau, ci pentru elemente economice cu care se potriveau şi care ştiu a se folosi de dânsele**. Am creat o atmosferă publică pentru plante exotice, de

care (din cauza cărora n.n.) planta autohtonă moare... Azi avem cele mai înaintate instituţii liberale. Control, suveranitatea poporului, codice franţuzeşti, consilii judeţene şi comunale. Stăm mai bine pentru aceasta? Nu, de zece ori mai rău, căci instituţiile noi nu se potriveau (şi nu se potrivesc n.n.) cu starea noastră de cultură, cu suma puterilor muncitoare de care dispunem, cu calitatea muncii noastre, încât **trebuie să le sleim pe acestea pentru a întreţine aparatul costisitor şi netrebnic al statului modern**".

E într-adevăr ciudat de-a vedea **un popor eminamente plugar ca al nostru şi a cărui raţiune de-a fi este tocmai originea lui traco-romană**, cum, din chiar senin şi într-o singură noapte, erijă teoria de om şi om teorie absolută de stat şi face din banul internaţional şi din posesiunea acestuia singura măsurătoare pentru a deosebi înrâurirea unui om de a celuilalt în viaţa statului. Nici (nu n.n.) e lesne de înţeles cum un popor de plugari, ba încă unul care s-a lăsat de păstorie de ieri-alaltăieri şi s-a apucat de plug înainte de abia (cu n.n.) cincizeci de ani, putea să se creadă îndestul de bogat pentru a introduce, la el, forme de civilizaţie şi instituţii pe care ţările apusene, bogate prin industrie şi printr-o dezvoltare economică de sute de ani, abia le pot plăti. Cea mai superficială socoteală din lume ar dovedi, îndestul, că **puterea productivă a naţiei româneşti n-a crescut, n-a putut să crească în raport cu groaza de cheltuieli pe care le-au impus formele de civilizaţie străină, introduse cu grămada în ţara noastră**...

Înzecitu-s-au şi însuşitu-s-au oare averea românului şi veniturile lui pentru a plăti instituţiile de o sută de ori mai scumpe? Desigur că nu. Clasele productive au dat îndărăt; proprietarii mari şi ţăranii au sărăcit; industria de casă şi meşteşugurile s-au stins cu desăvârşire – iar **clasele improductive, proletarii condeiului, cenuşerii, oamenii ce încurcă două buchi pe hârtie şi aspiră a deveni deputaţi şi miniştri, advocaţii, s-au înmulţit cu asupră de măsură, dau tonul, conduc opinia publică, fericesc naţia în fiecare zi, pe hârtie**".

„Astfel, **statul român nu mai este un produs al geniului rasei române**, ci un text franţuzesc aplicat asupra unui popor ce nu-l înţelege şi nu-l va înţelege niciodată". „Peste tot aceeaşi idee: **să dau străinilor ce-mi cer; cât pentru români, puţin îmi pasă!**". „Constituţia noastră, punând greutatea pe o clasă de mijloc, parte străină, parte neexistentă, a dat loc la o declasare generală din cele mai dezastruoase. **Nu mai există o altă deosebire între oameni, decât cea pe care o stabileşte banul, oricum ar fi câştigat**".

„**Un sistem reprezentativ, întins ca o reţea asupra întregii ţări, influenţat însă, întotdeauna, în mod absolut, de guvernul central, şi-a format în fiecare părticică organele sale, sub formă de consilii judeţene, consilii comunale, consilii de instrucţiune, consilii de sus şi de jos, care nici nu ştiu ce să consilieze, nici nu au ce reprezenta (reprezintă n.n.) decât pe persoanele din care sunt compuse**".

Astfel, **teoria de om şi om, o teorie curat filantropică** şi un rezultat al compătimirii ce omul o are nu numai pentru semenul său, ci chiar pentru animale, **devine o stupiditate erijându-se în teorie de stat**, căci preface ţara moştenită, apărată cu vărsare de sânge şi cu privaţiuni, într-o mlaştină pentru scurgerea elementelor nesănătoase din alte ţări – introducând într-un stat eminamente naţional un sistem de instituţii cosmopolite".

Urmare aplicării ei **vom „avea de-acum înainte dominaţia banului internaţional, o domnie străină, impusă de străini**; libertatea de muncă şi tranzacţiuni; teoria de luptă pe picior în aparenţă egal, în realitate inegal. Şi, **în această luptă, nu învinge cine-i tare, nobil sau eroic; învinge cel pentru care orice mijloc de câştig e bun, cel fără scrupul faţă de concetăţenii săi, cel pentru care orice apărare a muncii e o piedică pe care va tinde a o răsturna, pe cale legiuită sau pe cale piezişă**".

Urmare ei, „**capitalul, care ar trebui să fie şi să rămână ceea ce este prin natura lui, adică un**

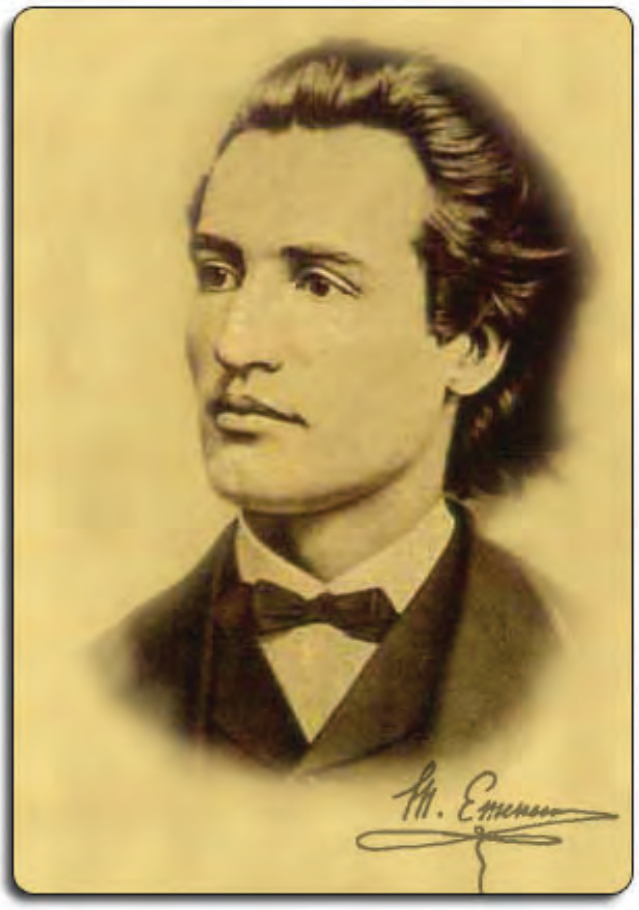

rezultat al muncii şi, totodată, un instrument al ei, e, adesea, ca posesiune individuală, rezultatul unor uneltiri vinovate, a exploatării publicului prin întreprinderi hazardate şi fără trăinicie, a jocului de bursă, a minciunii. **Elemente economice nesănătoase, uzurpatori şi jucători la bursă, cavaleri de industrie şi întreprinzători şarlatani, se urcă, cu repejune, în clasele superioare ale societăţii omeneşti, în locurile care, înainte, erau rezervate naşterii ilustre, averii seculare, inteligenţei celei mai dezvoltate, caracterului celui mai drept şi mai statornic...** Peste tot credinţele vechi mor, un materialism brutal le ia locul, cultura secolului, mână-n mână cu sărăcia claselor lucrătoare, ameninţă toată clădirea măreaţă a civilizaţiei creştine. Shakespeare cedează bufoneriilor şi dramelor de incest şi adulteriu, cancanul alungă pe Beethoven, ideile mari asfinţesc, zeii mor"...„**Mita e-n stare să pătrunză orişiunde în ţara aceasta, pentru mită capetele cele mai de sus ale administraţiei vând sângele şi averea unei generaţii**"...„**Oameni care au comis crime grave rămân somităţi, se plimbă pe strade, ocupă funcţiuni înalte, în loc de a-şi petrece viaţa la puşcărie**"... „Ne mulţumim dacă actele guvernanţilor de azi nu sunt de-a dreptul de înaltă trădare, abstracţie făcând de toate celelalte defecte ale lor, precum mărginirea intelectuală, slăbiciunea de caracter, lipsa unui adevărat şi autentic sentiment patriotic"...„**Trădătorii devin oameni mari şi respectaţi, bârfitorii de cafenele – literatori, ignoranţii şi proştii – administratori ai statului român**".

Şi, întrucât, „se-înţelege – de la sine n.n. – că în judecarea diferitelor partide politice trebuie să deosebim pe cele sincer politice de cele pretinse sau pretextate politice", suntem datori să spunem că, „**partidele, la noi, nu sunt partide de principii, ci de interese personale**" – care, „**păstrând numai coaja legilor şi goala aparenţă, calcă făgăduielile făcute naţiei în ajunul alegerilor, fac tocmai contrariul de ceea ce au promis mandanţilor lor şi trec, totuşi, drept reprezentanţi ai voinţei legale şi sincere a ţării**"... În cadrul lor, „organizarea nu înseamnă decât disciplina oarbă a unei societăţi de esploataţie sub comunii şefi de bandă. Cauza acestei organizări stricte e interesul bănesc, nu comunitatea de idei, **organizare egală cu aceea a partidei ilustre Mafia şi Camorra, care miroase de departe a puşcărie**". Singura deosebire între ele "este foarte mică şi e întemeiată pe o cultură individuală mai mult sau mai puţin îngrijită. Fiecare se reprezentează mai mult pe sine decât – pe n.n. – o clasă socială oarecare, şi lucrul principal e forma, mai mult sau mai puţin corectă, în care cineva caută a face plauzibile aşa-numitele sale principii".

Pretutindeni, în administraţie, în funcţii, în universităţi, la Academie [...] **nu întâlnim decât** [...] **fizionomii nespecializate** [...] **care tratează cu o egală suficienţă toate ramurile administraţiei publice**. [....]

Poporul a pierdut de mult încrederea că lucrurile se pot schimba în bine şi duce nepăsător greul unei vieţi fără bucurie şi fără tihnă. [...] **Răul esenţial care ameninţă vitalitatea poporului nostru este demagogia** [...] [Votul] în ţară şi în Parlament nu mai este decât manipulul unor ambiţii personale, al unor apetituri pe cât de nesăţioase, pe atât de vrednice de condamnat. **Greşalele în politică sunt crime, căci în urma lor suferă milioane de oameni nevinovaţi, se-mpiedică dezvoltarea unei ţări întregi şi se-mpiedică, pentru zeci de ani înainte, viitorul ei"**

NOTA REDACȚIEI: ***Articolul de mai jos – apărut într-o variantă mai largă în revista americană „ARCHAEOLOGY“ în urmă cu un an – a fost scris de ziaristul Samir S. Patel după ce a întreprins mai multe investigații în domeniul cooperării dintre studiul istoriei şi studiile multidisciplinare. Tradus pentru revista noastră de prof. Timotei Ursu (el însuşi cercetător multidisciplinar şi autor al unui procedeu original de spectrografiere în virtualele situri arheologice), articolul confirmă utilitatea aplicării unei tehnologii de ultimă oră în cercetarea misterelor trecutului.***

Particulele-stafie şi piramidele

Cum „văd“ fizicienii şi arhelogii în interiorul străvechilor monumente

Samir S. PATEL
Editor Asociat al revistei ARCHAEOLOGY

...Nişte străvechi mayaşi (din peninsula Yucatan) priveau către galaxia noastră, Calea Laptelui – o fâşie ceţoasă întinsă de-a curmezişul cerului nopţii – şi au văzut acolo... „monstrul cosmic“, un fluid şarpe cu două capete, uneori asemănat cu norii, alteori asociat apei şi ploii. Pentru cercetătorii moderni ai cerului Calea Laptelui e, mai degrabă, o... menajerie decât un monstru: un disc învârtojit format din milioane de stele, şi acestea de vreo douăsprezece feluri, de la piticuţele maronii la giganticele roşii. Dar Calea asta chiar produce un soi de ploaie: un duş constant de raze cosmice încărcate cu supra-energie. Echipe de fizicieni şi arheologi adună această ploaie cosmică pentru a obţine imaginea modului în care străvechii mayaşi cercetau cerul nopţilor. S-ar zice că a sosit timpul când cerul ne... restituie privirea de odinioară!

...În ceea ce – până mai ieri – la Universitatea din Austin (Texas, SUA) era doar un laborator modest de studiere a energiei nucleare, fizicianul specializat în „particule“ Roy Schwitters lucrează acum lângă gaura căscată în podeaua unui atelier cu aliură de... peşteră, mare cât un garaj. În gaura aceea, înconjurat de baderole protective, se află prototipul lui Schwitters, un cilindru ciudat, de aluminiu; are aproape doi metri în diametru şi se afundă vreo patru metri şi jumătate în ceea ce ar fi subsolul încăperii. Ai zice că e un obuz păstrat în silozul său; de fapt – este un „detector de particule“, urmărind în tăcere epavele plutitoare ale cosmosului care au fost denumite de specialişti „*muoni*“. Pe baza numărului şi direcţiei muonilor detectaţi de senzor, aparatul înregistrează „ceva“ care este emis dinspre dincolo de tavan, de pe acoperişul atelierului, unde se află o grămadă de blocuri-cărămidă. Schwitters şi

Fizicianul Roy Schwiters examinând fragilele componente ale detectorului care vor înregistra „urma“ lăsată de muoni. (din revista ARCHAEOLOGY)

arheologul Fred Valdez, din Austin (Utah, SUA) îşi propun să utilizeze această tehnologie pentru a obţine anul viitor o imagine a interiorului unei piramide maya situată în La Milpa, în inima junglei din Belize.

Roy Schwitters, care are nu numai un aer amabil dar şi un chip blajin dincolo de îngrijitul său barbişon, nu e deloc străin de exoticele particule. Până în 1993 – când Congresul SUA a sistat subvenţionările guvernamentale – el a fost directorul complexului numit „Superconducting Super Collider“, un accelerator de particule lung de peste 85 kilometri (şi valorând 12 milioane de dolari US), care ar fi putut deveni cel mai puternic accelerator pe plan mondial, depăşindu-l chiar şi pe actualul „Large Hadron Collider“ din CERN (Elveţia). De atunci, Schwitters a ajutat la construirea şi funcţionarea altor mari detectoare de particule care au condus la o serie de descoperiri extrem de importante; dar el admite, totuşi, că oprirea activităţii Super Colliderului „său“ a însemnat o frânare temporară a specialităţii de fizică a particulelor. „Cred că prezintă un interes real exploatarea instrumentelor şi metodelor de lucru dezvoltate de-a lungul acestor ani, – şi anume prin utilizarea lor în alte arii ştiinţifice” – spune specialistul. Tehnologia pe care el o aplică în cercetarea arheologică este oarecum rudimentară, comparând-o cu standardele de vârf ale cercetării actuale în domeniul fizicei particulelor, dar este... ieftină şi suficient de robustă pentru a rezista luni şi luni în jungla din Belize. „Ceea ce fac eu acum e într-adevăr captivant şi distractiv...“ spune el privind măgăoaia de prototip. „Dar este, credeţi-mă, o treabă de înaltă tehnologie să construieşti un astfel de aparat!“

Razele cosmice – cele mai multe dintre ele formate din protonii accelerați până aproape de viteza luminii de către stelele explozive, aşa numitele *supernove* – intră în coliziune cu atomii atmosferei terestre şi se fărâmiţează într-o cascadă de particule descompuse. Până să atingă suprafaţa Pământului razele cosmice sunt formate mai ales din muoni, care sunt asemănători electronilor grei şi uneori se unesc cu nucleele altor atomi. Sunt „particule-stafii“ care traversează rapid prin materie. Muonii pot supravieţui până la 2,2 microsecunde, fapt care face din ei veritabili Matusalemi în parada particulelor cosmice; şi trăiesc suficient pentru a penetra fulgerător prin sutele de kilometri ai atmosferei şi în sol. „Suntem literalmente scăldaţi într-o mare de muoni“, spune Roy Schwitters. Trecând prin materie – inclusiv prin corpul nostru! – ei ciocnesc electronii altor atomi, pierzând o parte a energiei şi lăsând o urmă, ca cea formată din vapori în spatele unui avion supersonic. Cu cât e mai dens materialul pe care-l traversează, cu atât mai mult muonii pierd din energia iniţială, până când – în cele din urmă – se pauperizează complet.

Detectorul lui Schwitters acţionează în baza principiului că materialele foarte dense reţin mai mulţi muoni. Un detector lângă o piramidă maya, de pildă, va înregistra mai puţine particule venind dinspre direcţia structurii acesteia decât dinspre alte unghiuri, realizând astfel o „umbră muonică“. Şi, dacă o parte a acelei piramide este mai puţin densă decât ne-am aştepta – conţinând în interior un spaţiu gol, să zicem un mormânt regal – ea va reflecta mai multă „umbră“ dinspre zona respectivă. Înregistrând un număr suficient de muoni care au traversat prin piramidă de-a lungul a câtorva luni, se creează o... imagine a structurii interne a piramidei, desenată tocmai de diferenţele de densitate străbătute de aceşti muoni, întocmai cum se formează imaginea pe pelicula fotografică. Combinându-se imaginile provenite de la câteva aparate şi reunindu-le într-o imagine tridimensională, se obţine o reconstruire a „măruntaielor“ piramidei.

Detecţia prin muoni este mai avantajoasă decât alte teste geofizice utilizate în arheologie, precum „radarul penetrant de sol“ sau aparatele care testează rezistenţa solului. „Noi am dezvoltat acest procedeu“ – spune cercetătorul – „...deoarece... n-am prea auzit ca alte metode să fie cu adevărat eficiente. Suplimentar faptului că procedeul prin muoni este capabil să reconstituie imagini tridimensionale, această tehnică «vede» prin diferitele materiale cu o definiţie a imaginii superioară oricăror altor metode, confirmând că este deosebit de utilă pentru cercetarea unor structuri spaţiale, cum ar fi piramidele, unele monumente, ziduri de cetate etc.“

Blocurile-cărămidă aşezate pe acoperişul atelierului lui Schwitters sunt, la scară redusă, un fel de piramidă experimentală. Sunt împărţite în trei grupe: două stive formate din cărămizi deosebit de grele, impregnate cu plumb, situate de o parte şi cealaltă a unei stive din cărămizi obişnuite. Muonii ajung la aceste cărămizi – ca la orice altceva pe suprafaţa pământului – cu o rată de circa unul pe fiecare centimetru pătrat într-un minut, fenomen depinzând – evident – de altitudine şi de latitudinea locului. Dedesubtul tavanului şi traversând atelierul, muonii sunt diferit înregistraţi de detectorul lui Schwitters, în funcţie de zona prin care au penetrat. După două săptămâni, înregistrând un milion de muoni pe oră, aparatul notează diferenţa, zona mai „rară“ reprezentată de circa două sute de „muoni mai puţin“ venind din direcţia... stivelor de cărămizi. După ce informaţia este analizată tehnic, semnalul este precis; el formează imaginea a două grupe „dense“ de o parte şi cealaltă a uneia mai „palide“.

Detectorul actual „vede“ în toate direcţiile, aşa că el înregistrează şi umbra muonică venind dinspre clădirea adiacentă a universităţii, ba chiar poate identifica golul coridoarelor din acea clădire. Tăcut şi fără ostentaţie, dispozitivul efectuează o monumentală analiză gen „raze-X“ a lumii din jurul său!

„Eu nu ştiam ce sunt muonii, or despre ce ar fi vorba într-o astfel de tehnologie“ – spune arheologul Valdez; dar curând a înţeles cât de valoros este procedeul, capabil să privească în interiorul unei piramide pentru a ghida o ulterioară excavare, – întocmai cum o imagine de „raze-Roentgen“ îl ajută pe chirurg înaintea efectuării unei operaţii. *

Ideea utilizării muonilor pentru scanarea unor străvechi structuri nu e nouă. Cu peste 40 de ani în urmă fizicianul Luis Alvarez, câştigător al Premiului Nobel, a situat un foarte complex detector de muoni, numit „cameră de emisii“, adânc sub Piramida lui Kefren la Giza, în Egipt. Detectorul său putea „privi“ prin piramidă numai în sus, şi nu a detectat nici o încăpere ascunsă. Procedeul – perfecţionat cu o tehnologie din ce în ce mai modernă şi beneficiind de puterea calculatoarelor – a condus însă la o serie de noi utilizări ale detectorilor de muoni. O echipă mexicană e pe cale să re-creeze testul lui Alvarez, la Piramida Soarelui din Teotihuacan, iar fizicieni italieni au proiectat o variantă minusculă care poate fi coborâtă prin găurile verticale sfredelite explorator în siturile de cercetare (totuşi, respectivii fizicieni s-au orientat, între timp, înspre alte proiecte). De asemenea, cercetătorii de la Laboratorul Naţional din Los Alamos utilizează cercetarea cu muoni pentru depistarea de materiale radioactive în containerele comerciale închise; savanţi de la Universitatea din Tokio utilizează muonii pentru studierea structurii interne a vulcanilor. „E uimitor cum au *decolat,* în ultimii vreo doi ani, muonii-cercetaşi!“, spune Schwitters. „Eu aveam o largă experienţă cu „camerele de emisii“, pe care le-am construit în aceeaşi perioadă în care Alvarez a făcut experimentul egiptean; dar ele nu sunt un ceva pe care să-l iei, simplu, şi să-l duci în junglă. Aceste «camere de emisii» erau foarte capricioase, masive, nişte adevărate fiare, pe care greu le făceai să funcţioneze corect!..“. Inovaţia lui Roy Schwitters constă în îmbunătăţirea tehnologiei; a creat un cilindru care „priveşte“ în toate direcţiile în loc de o singură direcţie, în sus; astfel că detectorul poate fi amplasat în jurul unei structuri în loc să fie plasat – obligatoriu şi dificil! – dedesubtul structurii. „Am depus eforturi pentru descoperirea unei tehnologii mult mai simple şi care va fi mult mai practică în teren“ spune Roy, cel care a găsit o soluţie mai ieftină, aptă să asigure în acelaşi timp soliditatea şi versatilitatea aparaturii; şi, mai ales: portabilitatea acesteia.

„Când am văzut prima dată aplicarea sistemului cu muoni, a fost... a fost extrem de impresionant!“ – spune Valdez. „Nu e ceva cu care arheologii să se fi familiarizat. Eu, ca să zic doar atât, am fost făcut praf de... dimensiunea implicaţiilor posibile. Singurul lucru care-mi trecea atunci prin minte era: „Cum – doamne-iartă-mă! – o să ducem noi măgăoaia asta în teren?!“ E cam de dimensiunea unui microbuz, deci a plasa detectorul în junglă ar necesita transportarea cu un helicopter puternic şi efectuarea acolo a unei gropi foarte adînci.“

Din fericire Schwitters se gândea la acelaşi lucru. H. Adam Stevens, mecanicul proiectului şi singurul membru cu “normă întreagă”, tocmai construieşte câteva versiuni de trei ori mai reduse. Întocmai ca marele lor frate, detectorii mai mici se bazează pe materiale emitente de „scântei“, polistiren ieftin impregnat cu vopsea fosforescentă. Când un muon trece prin acest material, urma de ionizare excită vopseaua, lăsând să scape câţiva fotoni de lumină. Detectorul nu vede propriu-zis muonul, ci doar urma sa spectrală. „Tocmai asta e arta în fizica particulelor“, spune Schwitters, „...cum să obţii astfel de rezultate într-un mod mai ingenios!“

Stivele de cărămizi de pe acoperişul atelierului de la Universitatea din Austin, care... (din revista ARCHAEOLOGY)

(...)Versiunea redusă a detectorului, grea doar de circa 90 Kg., poate fi mai uşor transportată în junglă şi va fi plasată în gropi superficiale. Schwitters a calculat că numai cu câţiva detectori poate să vizualizeze o cavitate de peste un metru în interiorul unei piramide, dacă detectorii sunt lăsaţi să lucreze circa şase luni (dispozitivul lui Alvarez a necesitat un an de activitate!)... Imaginea rezultată va fi aproape analogă celei medicale practicate pe corpul uman

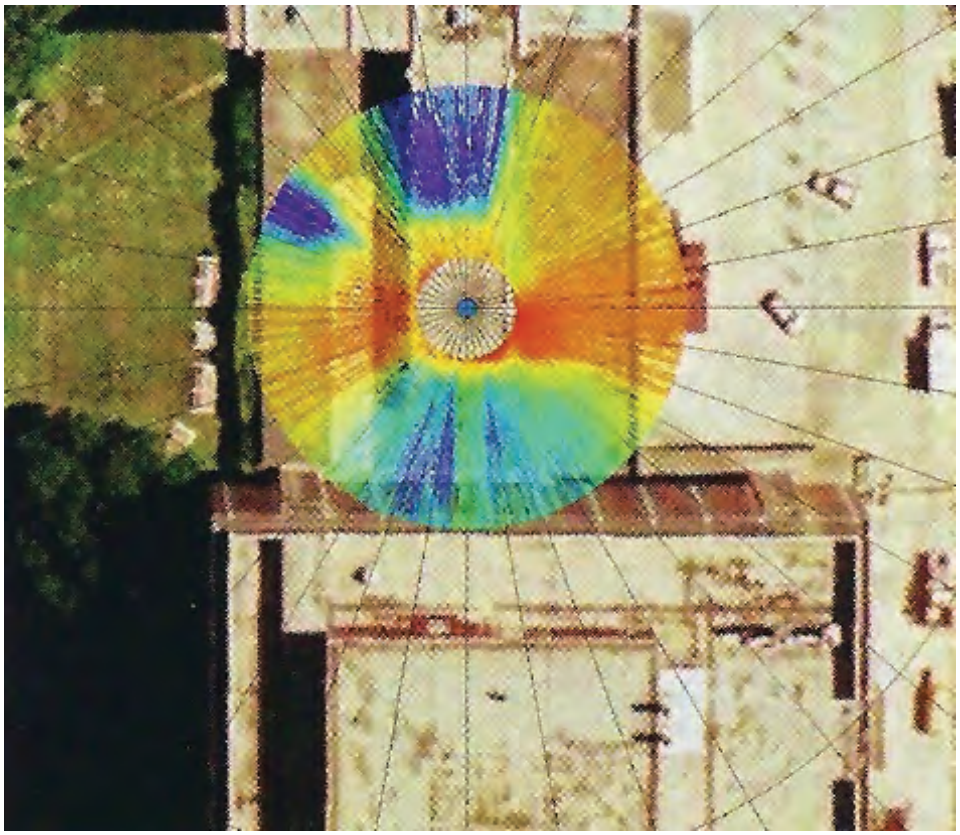

... sunt „recompuse“ experimental şi analizate spectrografic cu detectorul de muoni. (din revista ARCHAEOLOGY)

cu CAT-scan. La piramida din La Milpa, locul ales de Schwitters şi Valdez pentru experimentare, diagnosticul va ghida următoarele excavări.

La Milpa este al treilea oraş mayas din Belize ca mărime şi a avut un neobişnuit trecut, cu dese înfloriri şi regrese. Potrivit lui Norman Hammond – arheolog de la Universitatea din Boston, care a lucrat aici din 1992 – urbea s-a dezvoltat din câteva sate, între secolul I şi secolul V A.D., devenind un mic şi paşnic regat. Localitatea – o opţiune destul de stranie pentru un oraş judecând după solul prea puţin rodnic şi absenţa unei surse constante de apă – dintr-o dată a scăzut la dimensiunea cel mult a unui sat. Dar la sfârşitul secolului VII populaţia pur şi simplu a explodat. Oraşul mayas, în plină înflorire, adăpostea până la 50.000 de locuitori. A fost însă din nou abandonat între anii 830–850, în numai câteva luni şi în plină campanie constructivă a regelui. „Declinul a fost foarte brusc şi, pentru moment, nu-i putem desluşi cauzele“, spune Hammond.

Două decade de efectuare a hărţilor, de cercetări topografice şi excavaţii arheologice efectuate de Hammond, de co-directorul Gair Tourellot şi alţi cercetători, au relevat destul de mult din istoria oraşului La Milpa; dar mai sunt încă destule întrebări fără răspuns, mai ales pentru explicarea creşterii şi descreşterii localităţii. (...) Eventuale evidenţe dintr-un mormânt regal ori din interiorul vreunei construcţii ar putea însemna răspunsul. Jefuitorii au tot săpat prin multe din piramidele regiunii, mai ales între 1979 şi 1981, dar mai sunt peste 3000 de structuri în această arie şi între acestea câteva duzini care ar putea deţine importante secrete. „Utilizarea metodei de detectare cu muoni...“ – spune Hammond – va conduce cu certitudine la săparea unui tranşeu explorator sau la identificarea precisă a direcţiei unui tunel; şi acestea vor cauza doar minime daune arhitecturii. Asta va salva timp, bani şi resurse arheologice irecuperabile pe altă cale“.

Dacă totul va decurge potrivit planului, trei sau patru detectori vor începe şederea lor de şase luni în viitorul foarte apropiat, trimiţând datele – via satelit – direct în... laboratorul lui Schwitters. Apoi ele vor fi mutate la alte obiective învecinate. „Mi-ar place – spune cercetătorul – să construiesc vreo douăsprezece detectori şi să străbat Lumea colectând imagini!“

În toate cele patru direcţii cardinale, în jurul oraşului La Milpa, mayaşii au ridicat construcţii pe terase în vârf de coline, la vreo trei kilometri de zona centrala a ceremoniilor din străvechea urbe. Dacă ar fi defrişată aria, aşa cum era probabil în secolul VIII AD, un privitor ar putea vedea de acolo, de pe coline, chiar centrul oraşului. Populaţia din La Milpa a fost, ca de altfel toţi vechii mayaşi, o asiduă cercetătoare a Cerului, a stelelor şi planetelor. Acum, o formă nouă a cercetării Cerului o va saluta pe cea veche; iar „longevivele“ (2, 2 secunde!) particule ne vor povesti despre înflorirea de 150 de ani a oraşului de odinioară. Sub-microscopicul va ilumina monumentalul cu ajutorul neprecupeţit al acestor particule-stafii venite de foarte departe, dinspre un Cosmic Monstru...

(ARCHAEOLOGY, SUA, nr. 5, oct. 2008, pg. 30–35)

Domnului
Emil Boc, Prim Ministru al României
Domnului
Kelemen Hunor, Ministru al Culturii şi Patrimoniului Naţional

SCRISOARE DESCHISĂ

Domnule Prim Ministru, Domnule Ministru,

Pe bună dreptate a afirmat Domnul Preşedinte Traian Băsescu că, în actuala sa formă, statul român nu-şi face datoria faţă de poporul român. Eu nu voi invoca în sprijinul acestei idei decât modul în care Ministerul Culturii, Cultelor şi Patrimoniului Cultural a „apărat“ patrimoniul cultural de la Roşia Montană.

Conform legii 5/2000 Roşia Montana se afla pe lista monumentelor de valoare excepţionala. Minele romane echivalente din Spania, Las Medulas, celebre în toată lumea şi care atrag anual un număr imens de vizitatori, au fost declarate monument UNESCO tocmai fiindcă acolo Ministerul Culturii şi-a făcut datoria şi a cerut acest lucru. La noi Ministerul Culturii a fost mai sensibil la interesele unei firme private decât la îndatorirea de a apăra patrimoniul naţional, iar programul elaborat în 2001 şi numit pompos „Alburnus Maior“ nu a urmărit decât să elibereze cât mai repede terenul pentru firma canadiană.

Conform noii Legi a Minelor, nr. 85 din martie 2003, Art. 11, alin. 1: „Efectuarea de activităţi miniere pe terenurile pe care sunt amplasate monumente istorice, culturale, religioase, situri arheologice de interes deosebit, rezervaţii naturale, ...precum şi instituirea dreptului de servitute pentru activităţi miniere pe astfel de terenuri sunt strict interzise.“ Mai departe, la Art. 11, alin. 2, se adaugă: „Excepţiile de la prevederile alin. 1 se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, cu avizul autorităţilor competente în domeniu şi cu stabilirea de despăgubiri şi alte măsuri compensatorii.“ Or, cum Roşia Montana a fost declarata prin Legea 5/2000 monument de valoare excepţională, săpăturile de salvare nu trebuiau să continue fără ca guvernul României să fi clamat interesul naţional în aceasta investiţie. Nu a făcut-o şi nici nu o putea face, fiindcă proiectul este unul privat şi reprezintă interese private.

Ministerul Culturii a încălcat şi legislaţia europeană, de pildă Convenţia Europeană pentru Protecţia Patrimoniului Arheologic de la La Valetta din 1992, pe care România a semnat-o şi care prevede „a se dispune măsuri susceptibile de a favoriza conservarea integrală a ansamblurilor istorice şi a patrimoniului mobiliar al acestora, prin menţinerea integrităţii întregului ansamblu şi prin înscrierea în inventar a bunurilor descoperite“. Aşadar, din interese pe care va fi într-o bună zi obligat să ni le explice, Ministerul Culturii a decis că proiectul companiei canadiene este mai important decât conservarea în interesul României a unor monumente unice în lume.

Conform literei şi spiritului legii 378/2001, beneficiarul este obligat să finanţeze săpătura de salvare, iar arheologii să acorde descărcarea arheologică numai dacă este cazul. Prin urmare, dacă firma canadiană a plătit pentru săpături sau, cum reiese din documentele firmei, a „sponsorizat“ săpăturile de la Roşia Montană, aşa cum pretinde, cu 11 milioane de dolari, asta nu înseamnă nici pe departe că a cumpărat un sit arheologic şi istoric, care prin legea 5/2000 a fost declarat monument de valoare excepţională.

Conform legii 378/2001 Comisia Naţională de Arheologie era cea care emitea descărcările de sarcină arheologică, prin care se înţelege trecerea respectivelor monumente în circuitul economic şi practic distrugerea lor. Începând din 2001, din Comisia Naţională de Arheologie au fost scoşi, sub pretextul unor reorganizări, toţi cei care s-au împotrivit distrugerii Roşiei Montane. Fiindcă nici asta nu a părut de-ajuns, legea 378/2001 a fost înlocuită, la presiunea unor grupuri de interese, de legea 462/2003, care a trecut puterea de decizie Ministerului Culturii, lăsându-i Comisiei Naţionale de Arheologie un simplu rol consultativ. În consecinţă, deciziile sunt luate exclusiv de funcţionari ai Ministerului Culturii şi Cultelor, deschizându-se calea tranzacţionării neruşinate a oricăror monumente aparţinând patrimoniului naţional.

În ce mă priveşte, va reamintesc că, începând din anul 2001, am fost scos pentru delict de opinie din fruntea Comisiei Monumentelor şi Siturilor Istorice pe Transilvania, apoi din aceeaşi comisie, apoi din Comisia Naţionala a Monumentelor şi Siturilor Istorice, din Biroul Comisiei Naţionale de Arheologie, în sfârşit din

comisia însăşi. Începând din anul 2006 am fost înlăturat de trei ori din fruntea Muzeului Naţional de Istorie a Transilvaniei, iar în anul 2009, adică sub primul guvern Emil Boc, mi-a fost luat şi şantierul Ulpia Traiana Sarmizegetusa.

Aşa se face că în anii 2001–2002, deşi la Roşia Montană a fost cercetată arheologic o suprafaţă de numai 2,2 ha, au fost eliberate certificate de descărcare arheologică pentru 1100 ha. Din aceasta suprafaţă nu a fost deci cercetat decât 2 la mie! Nu pretinde nimeni că ruinele ar fi continue, dar raportul dintre suprafaţa cercetată şi cea cedată sfidează oricum bunul simţ.

Însuşi modul de abordare a cercetărilor arheologice a fost profund greşit. Fiecare aşezare de minieri din epoca romană se compunea din locuinţele minierilor, cel puţin un templu, cimitirul şi gura de intrare în galerii. Dintr-o aşezare a fost săpat un cimitir, din alta un templu, din alta două sau trei locuinţe, fără a se acorda atenţie habitatului. Rezultatele cumulate pot apărea spectaculoase, dar privite cu atenţie ele sunt cu totul insuficiente.

În decembrie 2003 o Comisie Naţională de Arheologie obedientă a recomandat descărcarea de sarcina arheologică a muntelui Cârnic, excepţie făcându-se cu o mică porţiune, care oricum ar urma a fi distrusă de explozii. Aici o echipă franceză de arheologi descoperise 70 km de galerii, dintre care 7 km de galerii romane, unice ca frumuseţe şi complexitate. În ianuarie 2004 Ministerul Culturii a acordat companiei canadiene, în mod oficial şi fară a sta pe gânduri, descărcarea de sarcină arheologică a Muntelui Cârnic. Au rămas complet necercetate zecile sau sutele de kilometri de galerii de sub ceilalţi munţi, care urmează a fi şi ei sacrificaţi.

Argumentul funcţionarilor din Ministerul Culturii este că fără banii canadieni nu s-ar fi putut face o cercetare arheologică atât de vastă şi cu rezultate atât de spectaculoase. Este adevărat, numai că această cercetare s-a făcut cu preţul sacrificării Roşiei Montane în ansamblul ei, în loc de a o lăsa generaţiilor viitoare, care poate că ar dispune de mai multe mijloace şi, cu siguranţă, de mai multă conştiinţă. Şi ce fel de ştiinţă este aceea, care lasă, ca în 2001–2002, necercetate 998 la mie din suprafaţă? Că Ministerul Culturii numai la binele Roşiei Montane nu s-a gândit, este dovedit de faptul că s-a lăsat «sponsorizat» chiar de cei pe care avea obligaţia de a-i controla. Pentru a nu afirma decât ce se ştie oficial, firma canadiană a achitat toate premiile acordate de Ministerul Culturii în anii 2002 şi 2003.

Cea mai mare parte a patrimoniului construit din Roşia Montană, datând din secolele XVIII şi XIX, a fost cumpărată de compania canadiană. Ministerul Culturii a refuzat în repetate rânduri să iniţieze procedura de clasare a acestor edificii, care acum sunt pe cale de a se prăbuşi; asta deoarece interesul comun este de a se elibera cât mai repede terenul pentru exploatare.

Menirea Ministerului Culturii este, chiar şi numai din motive de echilibru instituţional, de a apăra valorile istorice şi culturale ale României. Poate pierde uneori o bătălie, dar numai în confruntare cu un interes naţional mai puternic. Tocmai aşa ceva nu există în afacerea Roşia Montană.

Vă rog, Domnule Prim Ministru şi Domnule Ministru, să-i redaţi Ministerului Culturii vechea sa menire de apărător al patrimoniului cultural naţional sau să-l desfiinţaţi. Există destule organizaţii sau clici care sprijină grupurile de interese şi nu avem nevoie de încă una, plătită din bani publici.

Domnul preşedinte Traian Băsescu a afirmat de curând că aşteaptă expertiza unor specialişti francezi. Sper că nu vorbea de cei care au obţinut la Roşia Montană rezultate ştiinţifice remarcabile, dar sunt strâns legaţi financiar de compania canadiană. Ar trebui consultată mai degrabă lista celor 1038 de instituţii academice şi personalităţi ştiinţifice din întreaga lume, care în anul 2002 s-au alăturat protestului nostru împotriva distrugerii Roşiei Montane. A fost cel mai energic şi mai amplu protest din istorie împotriva distrugerii unui monument aparţinând patrimoniului cultural. Iată deci că specialiştii străini, inclusiv cei mai renumiţi savanţi francezi, s-au pronunţat. Nu înţeleg însă, de ce mai alergăm după cine ştie ce alţi experţi, care ne convin, şi ignorăm expertiza Academiei Române?

Nu în ultimul rând, aş dori să observ că democraţia şi statul de drept sunt indivizibile. Ele nu pot exista numai la Bucureşti şi nu şi în ultimul cătun. Datoria intelectualilor, a ziariştilor şi a opiniei publice este de a lua apărarea oricui se bate pentru casa şi ograda sa, pentru biserica şi pentru morţii săi.

În sfârşit, ţara noastră se afla într-un proces lent, dar sigur, de instaurare a legalităţii. Sunt convins că toate ilegalităţile comise în timp vor ieşi la suprafaţă şi nu sfătuiesc nicio autoritate publică să comită altele noi.

Cluj, 1 ianuarie 2010

Prof. dr. Ioan PISO
Preşedinte al Fundaţiei Culturale Roşia Montană

Limba română de la erori teoretice şi controverse la importanța pe care i-o conferă dicționarul Vinereanu

George Liviu TELEOACĂ

La aniversarea de anul acesta, 2009, a naşterii lui B.P. Hasdeu, unul din cele mai mari spirite enciclopedice ale neamului nostru, dar înainte de orice fondatorul filologiei, al lexicografiei şi al lingvisticii ştiinţifice româneşti, domnul Mihai Vinereanu şi editura ALCOR îi aduc un omagiu pe măsură oferindu-ne nouă tuturor DICTIONARUL ETIMOLOGIC AL LIMBII ROMÂNE. Realizat pe baza studiilor de indo-eurpenistică prin valorificarea a tot ceea ce s-a acumulat până acum în domeniu, dicționarul are în concepția autorului menirea de a transmite „un mesaj nou, şi anume, acela că metoda cercetării lingvistice comparate este nu numai cât se poate de adecvată, dar, practic, singura posibilă pentru limba română, atâta timp cât inscripțiile şi glosele traco-dace au rămas insuficient descifrate."

Inaugurată pe scară extinsă în studiul limbii române de către B.P. Haşdeu, metoda comparativ-istorică devine, odată cu perfecționarea ei în timp, instrumentul prin care autorul noului dicționar pune capăt erorilor teoretice introduse în lingvistica românească de Cihac, conform căruia limba română ar fi constituită numai din cuvinte împrumutate: 20% din limba latină, 40% din limbile slave, 20% din limba turcă şi alte 20% din alte limbi. Toate dicționarele care i-au urmat (Tiktin, Puşcariu, Cioranescu, inclusiv cele elaborate sub egida Academiei Române) reconfigurează cam o aceeaşi structură, ceea ce dă impresia că limba română ar fi o mixtură bizară destinată creolizării însoțită în plan gramatical de pierderea aproape totală a flexiunii morfologice. Comparată însă cu morfologia foarte bogată a declinărilor, dar şi a conjugărilor, specifice limbii române, ideea că limba română ar fi numai o limbă de adunătură încropită din graiul răstit al mercenarilor abrutizați trimişi în Dacia de Imperiul Roman, la care s-ar fi adăugat cuvinte rămase pe aici din vocabularul sumar al migratorilor, este o idee esențialmente falsă, care a fost perpetuată doar prin sfidarea principiului conform căruia o flexiune morfologică consistentă nu poate să dăinuiască decât în intimitatea unei limbi mature şi stabile, cu un vocabular propriu bine dezvoltat.

Tot la nivel de principiu a fost şi mai este sfidat caracterul profund unitar al limbii române vorbită fără nici-o diferență atât în interiorul fostului limes roman cât şi în exteriorul lui. S-a ignorat şi se ignoră astfel faptul că limba oficială a Imperiului Roman, n-a putut unifica graiul dacilor, aşa cum n-a reuşit să unifice nici măcar dialectele italice, atât de plastic caracterizate la vremea sa de Dante Alighieri.

În efortul de a se susține cu orice preț originea latină sau după caz originea slavă a multor cuvinte din limba română, toți autorii de dicționare de până acum au recurs în mod absurd la aşa numitele reconstituiri pretinzând că formele pe care abia le plăsmuiau ar fi fost în antichitate modele pentru cuvintele româneşti. Or, se afirmă la nivel de principiu că nu poate fi adevărat decât ceea ce poate fi probat, aşa încât a accepta pe mai departe că plăsmuirile ar fi avut o existență reală în acel domeniu numit „latina vulgară" înseamnă a menține în derizoriu orice studiu privind originea limbii române.

În numele ideii că limba română ar fi de origine latină, până şi omonimele româno-latine au fost considerate modele pentru cuvintele româneşti, deşi existenţa acestor omonime reprezintă o altă dovadă clară că limba română nu poate fi de origine latină. Este celebru cazul cuvântului „mergere“ în legătură cu care Sextil Puşcariu a dat o explicaţie, de care ne jenăm şi astăzi, în tentativa imposibilă de a corela înţelesul verbului românesc „a merge“ cu înţelesul verbului latinesc „a scufunda“.

Abordările teziste au generat erori de interpretare chiar şi în cazurile în care aceleaşi cuvinte există într-adevăr, atât în limba latină, cât şi în limba română, dar care se mai regăsesc şi în alte limbi indo-europene. Pentru originea cuvântului românesc „cal“ s-a propus latinescul „cabalus“, deşi cu un acelaşi înţeles există şi cuvântul polonez „kobela“. Şi mai grav este faptul că în încercarea de a nu se aduce atingere originii latine a limbii române au fost eliminate din discuţie, în mod sistematic, cele peste trei sute de cuvinte comune atât limbii române cât şi limbii sanscrite, limbă care este cu cel puţin o mie de ani mai veche decât latina.

Generate, dar şi apoi tolerate prin încălcarea uneori flagrantă a normelor de conduită unanim acceptate în activitatea de cercetare, aceste erori comise la nivel teoretic şi altele asemenea lor au produs un număr însemnat de rezultate inacceptabile în explicarea originii lexicului românesc, ceea ce i-a determinat pe mulţi specialişti din lingvistică, dar mai ales pe cei din domenii conexe, să solicite şi să propună remedii. Singurul însă, care a dispus de toate resursele necesare şi mai ales de timp pentru a rezolva în ansamblul ei problema originii lexicului românesc a fost tânărul cercetător pe atunci Mihai Vinereanu. Familiarizat temeinic cu logica riguroasă şi practica ştiinţelor exacte, autorul reuşeşte ca după mai bine de douăzeci de ani de efort solitar să ne ofere la acest moment aniversar, ca pe o reuşită de excepţie, DICŢIONARUL ETIMOLOGIC AL LIMBII ROMÂNE, primul întocmit pe baza studiilor de indo-eurpenistică. Şi este o reuşită de excepţie, atât prin cantitatea şi calitatea documentaţiei utilizate, cât şi prin siguranţa cu care aplică metoda comparativ-istorică, ceea ce i-au permis sa demonstreze că limba română este o limbă cu o personalitate proprie de sine stătătoare al cărui lexic este alcătuit în proporţie de 80% din cuvinte utilizate de mii de ani pe întinsul Daciei. Pe baza unor criterii de glotocronologie şi în deplin acord cu datele furnizate de istorie sau de toponimie, autorul dicţionarului creează premize şi pentru a înţelege influenţele pe care le-a avut limba română asupra celorlalte limbi. În efortul său de a ajunge la originile reale ale limbii române, autorul s-a dovedit a fi consecvent în a corecta, inclusiv, acele inadvertenţe pe care le-a constat la autorii foarte bine cotaţi pe plan internaţional, convins că soluţiile sale nu pot fi contestate dacă metoda comparativ-istorică este bine înţeleasă şi corect aplicată.

Ca profesor la o catedră de specialitate din New York, unde activează de peste 15 ani, obişnuit să se confrunte în congrese internaţionale cu savanţii generaţiei sale, domnul Mihai Vinereanu a gândit şi a realizat DICŢIONARUL ETIMOLOGIC AL LIMBII ROMÂNE pe măsura unor asemenea exigenţe. Acesta este şi motivul pentru care domnul Prof. Univ. Dr. Constantin Frâncu, Şeful Catedrei de Limba Română şi Lingvistică Generală a Universităţii „Al. I. Cuza“ din Iaşi s-a considerat îndreptăţit să se refere la dicţionar în termeni superlativi:

„Prin materialul inedit, lucrarea domnului Dr. Mihai Vinereanu este o lucrare lexicografică originală, deosebindu-se mult de dicţionarele de până în prezent, care nu au nici principii ferme, nici metode adecvate.

Consider că dicţionarul domnului Dr. Mihai Vinereanu este o foarte serioasă descriere a structurii etimologice a limbii române întrunind trei condiţii esenţiale:

1. este fără contradicţii, bazându-se pe principii ferme respectând criteriul fonetic, dar şi pe cel semantic,

2. este exhaustivă, cercetând literatura de specialitate, dicţionarele etimologice româneşti existente şi lucrările lixicografice, româneşti şi străine,

3. spre deosebire de alte dicţionare (DA, DLR, DEX), explică etimologiile şi evoluţiile de sens în mod logic şi plauzibil.

În concluzie, considerăm că... această lucrare lexicografică va deveni, cu siguranță, un punct de referință in literatura de specialitate.“

În opinia mea, eu mai pretind că acest dicționar nu va fi doar un punct de referință în literatura de specialitate, ci şi că în plan socio-cultural ne restituie demnitatea identității noastre reale cu condiția minimă de a-l consulta cât mai des şi de a-l cunoaşte cât mai bine. Scris în primul rând pentru specialişti, dicționarul este de un real folos pentru noi toți prin bogăția de informații acumulată din toată literatura de specialitate a lumii, informații care devin tot atâtea dovezi în favoarea repotențării identității limbii române şi a poporului român. De un real folos pentru toți cititorii este şi capitolul intitulat ARGUMENT conceput de autor ca un veritabil curs de inițiere în indo-europenistică, dar pe înțelesul tuturor.

Cu privire la importanța socio-culturală a dicționarului, iată care este şi mesajul autorului către cititor: „Originea limbii române şi a poporului român vor trebui regândite în mod fundamental, întrucât ştiința şi teoriile ştiințifice trebuie elaborate în conformitate cu datele lumii reale şi cu dovezile de ultimă oră de care dispunem, nu datele să fie selectate şi interpretate în funcție de teoriile pre-existente. De aceea, considerăm că este imperios necesar ca toți cei care cercetează originea limbii şi a poporului român – istorici, arheologi, lingvişti – să reinterpreteze şi să-şi reformuleze periodic teoriile în conformitate cu datele cele mai noi ale ultimelor descoperiri.“

Ca unul care am ajuns la concluzii asemănătoare cu ale autorului, dar urmând o cu totul altă cale, cea a metaforei care porneşte de la arhetipul graiului uman articulat (Urwort), pretind că DICȚIONARUL ETIMOLOGIC AL LIMBII ROMÂNE se înscrie între lucrările deosebit de valoroase ale domeniului, menit să asigure prin implicațiile sale progresul lingvisticii în plan general şi la nivelul exigențelor actuale. Apariția lui confirmă în mod deplin toate aşteptările celor din țară ca şi a celor mulți din afara ei care au prețuit şi prețuiesc în mod deosebit limba română. Dintr-o perspectivă mai largă DICȚIONARUL ETIMOLOGIC AL LIMBII ROMÂNE reprezintă însăşi izbânda limbii române pentru a cărei propăşire au trudit, ştiuți sau neştiuți, înaintaşii. La întrebarea lui B.P. Haşdeu Perit-au dacii?, astăzi răspunde cu un NU viguros domnul Dr. Mihai Vinereanu susținut de probele irefutabile ale dicționarului său produse prin metoda comparativ-istorică unanim acceptată în întreaga lume.

Nu putem încheia fără a consemna aici abnegația şi profesionalismul de care a dat dovadă doamna Corina Firuță directoarea editurii ALCOR, animată de convingerea că dicționarul domnului Dr. Mihai Vinereanu reprezintă „un instrument de cunoaştere şi cercetare ...punct de plecare pentru alte dezbateri şi lucrări ştiințifice.“ Ca dovadă că anticiparea nu este expresia unui optimism gratuit, de circumstanță, iată, în acest sens, un exemplu pe cât de simplu pe atât de edificator.

Despre cuvântul „lăcustă“, pătruns în limbajul ştiințific sub forma sintagmei Locusta migratoria, autorul ne arată că Puşcariu, Candrea, Giuglea şi Rosetti l-au considerat de origine latină susținuți de părerea lui Walde (I, 818) conform căreia ar fi existat un cuvânt proto-latin *lokos-ta. Pentru a se fi apropiat însă mai mult de adevărata origine a cuvântului „lăcustă“ toți aceşti autori ar mai fi trebuit să ştie că în dialectul aromân al limbii române, devoratoarea insectă poartă numele de „gulucustă“. Cuvânt prea lung pentru spiritul iscoditor al unui cercetător spre a nu încerca să verifice elementele componente ale juxtapunerii. În numele remarcabilei deschideri datorată noului dicționar care consideră limba română de esență preponderent dacică, mi-am permis să caut elementele componente ale juxtapunerii „gulucustă“ tot în dialectul aromân şi cu o satisfacție deplină am constat în dicționarul lui Take Papahagi că segmentul „gulu“ se referă la cuvântul „golu“ şi că segmentul „custă“ este un cuvânt de sine stătător care defineşte ideea de înfăptuire. Simplu: lăcusta – gulu-custa, este cea care constituită în stoluri pustieşte câmpul de verdeață şi în zbor razant înfăptuieşte golul. Forma autohtonă gulucustă, după cum se vede matrice şi pentru forma latină „locusta“, alături de alte cuvinte româneşti cu un acelaşi rol, ne obligă să nu mai greşim şi acum aşa cum am greşit atunci când nu am acordat credit lui Petru Maior, care deşi corifeu al Şcolii Ardelene, ne atrăgea atenția că „dacă este să grăim oblu limba română este muma celei latineşti.“

Dacă doriți un abonament la
DACIA MAGAZIN
Trimiteți prin mandat poştal suma de 35 lei pe adresa: Cristina Dobra, 335700, Orăştie, Piața Victoriei 20.
Veți primi începând cu luna următoare douăsprezece numere ale publicației noastre.
Vă rugăm să specificați pe mandat adresa poştală corectă la care doriți să primiți revista.

(continuare din numărul 61)

Descoperiri de tezaure antice din aur în zona Munților Orăştie, menționate în cronici medievale şi documente moderne

Brățările de aur dacice în scene de pe Columna lui Traian desenate de Pietro Santi Bartoli în 1667

Dr. Gheorghe ANGHEL
Ex-director al Muzeului Național al Unirii Alba Iulia

În legătură cu proveniența materiei prime a aurului şi a argintului, au existat multe teorii pe care le-au emis arheologii şi istoricii români, ajungându-se la concluzia generală că metalele nobile proveneau din zăcăminte auro-argentifere din Dacia[1]. Această concluzie a fost confirmată şi de analizei făcute asupra proveniență aurului din brățările spiralice de către laboratorul Institutului de Fizică Nucleară de la Măgurele, precizând că acesta provine din zăcămintele din Munții Apuseni din zona Brad şi Arieş.

Aurul de înaltă puritate din care s-au confecționat brățările spiralice, dacii îl puteau obține din exploatarea filoanelor de aur, dar mai ales din nisipurile aurifere ale râurilor din Munții Apuseni: din Arieş, denumit în documentele latine medievale „Aureus“, din Ampoi, Crişul Alb, dar mai ales din văile râurilor care coboară din Munții Cibinului, Sebeşului, Orăştiei şi Retezatului şi anume Sebeşul şi pâraiele Pianului, unde au fost atestați spălători de aur din secolul al XV-lea până în secolul al XX-lea, şi unde s-au descoperit pepite de aur nativ în greutate de câteva zeci de grame, la care se adaugă râurile: Strei, Cugir şi pâraiele Gârbovei, Răhăului, Valea Ciorii, Valea Orăştiei, iar la est Cibinul şi Lotrul[2]. Aurul obținut din nisipurile aurifere din văile ce curg din Carpații Sudici are în compoziție staniu şi stibiu ce provine din rocile cristaline de bază a acestor munți. Cristalele aurifere ce provin din aceste masive au o culoare brun-roşcată, în schimb cele care provin din Munții Apuseni sunt mai închise, brun spre negru, în special cele din zona Bucium şi Roşia Montană. Pe unele brățări, în zonele mai puțin cizelate, domină culoarea brun-roşcată a aurului aluvionar extras din Carpații Sudici. Au fost atestați în secolul al XIII-lea spălători de aur, iobagi a Episcopiei Romano Catolice din Alba Iulia la vărsarea râului Ampoi în Mureş. Se ştie de asemenea că după ocuparea de către turci a Imperiului Bizantin a fost blocat comerțul cu aur al Orientului spre Europa încât Ungaria a devenit principalul exportator de aur în Europa de Vest, aur provenind din zăcămintele auro-argentifere din Transilvania şi Slovacia până la descoperirea Americii.

Am făcut această referire la izvoarele medievale pentru a dovedi că a existat o neîntreruptă activitate şi tradiție autohtonă în extragerea metalelor prețioase din nisipurile aurifere ale Transilvaniei din cele mai vechi timpuri la care se adaugă extragerea şi transportul sării cu plutele pe Mureş. Olt şi Someş. Unele toponime de origine slavă: Zlatna (jud. Alba), pârâul Zlaşti, Gura Zlata (jud. Hunedoara), dovedesc că şi în perioada migrațiilor s-a extras aur din nisipurile aurifere. Când documentele medievale au atestat şi nume de oameni care au îmbrățişat această ocupație începând din secolul al XIV-lea acestea erau aproape în exclusivitate româneşti, ceea ce ne întăreşte convingerea că a existat o puternică tradiție şi continuitate daco-romană şi românească în aceste două milenii, iar meseria a fost practicată până în 1948 când comuniştii au naționalizat principalele mijloace de producție.

Tocmai la această veche tradiție s-a referit experta germană Barbara Depert cu o declarație deosebită:

1 Daicoviciu, 1960, p. 270-277; Winkler, 1970, p. 79-102; Mărghitan, 1976, p. 16, 1979, p. 128-129; Ackner, 1965, p. 647-656; Stoicovici, 1973, 1974.

2 Şincai, 1969, p. 123-124; Acker, 1965, p. 648-651.

"Voi românii aveţi o istorie de peste şase milenii scrisă în aur. Însăşi identitatea voastră a fost scrisă în aur. În tezaurele Muzeului Naţional de Istorie puteţi să vă regăsiţi identitatea privind cronologia, importantele descoperiri în aur de-a lungul a şase milenii. Nu înţeleg de ce trebuie să vă căutaţi identitatea în alte ţări sau muzee ale lumii când o aveţi aici, aproape de voi şi ea trebuie doar privită. Brăţările de aur, care fără nicio îndoială aparţin civilizaţiei dacice, vin să încununeze această istorie făcând-o mai evidentă, mai strălucitoare"[3].

Cercetătorii care s-au ocupat de cultura materială a dacilor, în special a tezaurelor de argint, au constatat că acestea erau constituite numai din obiecte de podoabe şi monede din argint, lipsind obiectele de aur. De asemenea cele din aur, foarte rare, erau constituite numai din monede şi nu aveau în componenţă piese de argint. Medeleţ a inventariat, în 1994, 111 localităţi unde au fost descoperite podoabe de argint dacice şi peste 230 tezaure monetare din argint, îndeosebi tetradrahme şi denari republicani şi imperial romani[4]. În prezent cifra descoperirilor din ambele categorii este cu 5 % mai mare. Dacă în tezaurele de argint alături de monede au fost descoperite şi piese de podoabă din acelaşi material în cele din aur nu se cunoşteau până în prezent numai tezaure monetare.

Specialista germană aduce noi precizări şi în această problemă. În tezaurul descoperit în 1542 şi însuşit de cardinalul Martinuzzi se aflau pe lângă monedele de aur, kosoni şi lisimachi şi un şarpe de aur care nu era altceva decât o brăţară spiralică din aur. Această informaţie a fost consemnată într-un raport înaintat de un specialist numismat al cărui nume nu l-am reţinut, al regelui şi împăratului Ferdinant I (rege între 1526–1556, împărat între1556-1564). Prin această descoperire specialista germană a elucidat două probleme: prima se referea la prezenţa în tezaurul monetar de aur dacic şi a altor tipuri de podoabe iar a doua a confirmat faptul că după asasinarea lui Martinuzzi în 1551 cel puţin o parte din tezaurul descoperit în râul Strei a fost trimis de către generalul Castaldo regelui Ferdinand I la Wiena unde a fost topit. Acestei descoperiri i se adaugă tezaurul din 1998 în care pe lângă o mare cantitate mare de monede de aur, conţinea şi două brăţări spiralice din acelaşi metal.

Această descoperire nu schimbă cu nimic vechile constatări ale arheologilor cu privire la monopolul regal asupra aurului[5]. Emisiunile monetare diverse ale dacilor începând din secolul al III-lea î.Ch, a necesitat mult argint, încât probabil monopolul s-a extins şi asupra argintului şi probabil, al aramei[6]. Nu trebuie să neglijăm una dintre bogăţiile Daciei, sarea, care a fost foarte probabil o sursă importantă de venit prin exportul acesteia în sudul Dunării. Aşa se poate explica prezenţa în tezaurele Daciei a unei cantităţi mari de lisimachi de aur şi tetradrahme ale oraşelor greceşti. Alte surse de acumulare a metalelor preţioase s-a putut face în societatea dacică prin economia de piaţă, susţin arheologii, prin schimburi comerciale cu lumea greco-romană, exportând sare, fier, ceară, miere şi, cu siguranţă sclavi. Această acumulare s-a mai făcut şi prin schimburi de daruri, acţiune denumită şi economia de prestigiu, cu oraşele greceşti de la Marea Neagră, cu şefii triburilor popoarelor înconjurătoare, iazigi, roxolanii şi posibil cu conducătorii provinciilor romane din sudul Dunării. De asemenea începând din secolul al II-lea î.Ch şi până în secolul I d.Ch şi prin expediţii de jaf şi cucerire a triburilor proprii, dar mai ales prin exploatarea resurselor proprii[7]. Acumulările s-au făcut treptat începând din secolul al III-lea î.Ch ajungându-se sub regii Burebista şi Decebal, centralizatorii statului dac să posede o mare cantitate de metale preţioase. Numai în acest fel se poate explica imensul tezaur al regelui Decebal pe care l-a descoperit în vadul râului Sargeţia împăratul Traian, şi pe care l-a transportat la Roma, utilizându-l pentru edificarea a numeroase lucrări edilitare la Roma şi în alte părţi ale imperiului[8]. Din aceste metale s-au bătut monedele din argint, imitaţii după cele greceşti şi denari romani republicani şi de aur kosonii, şi s-au confecţionat numeroase podoabe, printre care brăţările spiralice din aur şi argint. Cine avea dreptul să poarte asemenea podoabe, în special brăţările spiralice? Dacă ne referim la cele din aur şi cunoscând faptul că acesta a fost monopol regal este evident că aceste podoabe deosebite erau purtate de rege şi de familia regală, posibil şi de familia reginei. Nu excludem din această categorie pe şefii triburilor care au intrat în uniunea statală. Chiar prinţii, copii fiind, aveau dreptul să poarte asemenea bijuterii, după cum reiese din recenta descoperire a unei brăţări mici de aur la Castelul de la Hunedoara. Brăţările spiralice din argint aveau dreptul să le poarte membrii

3 Brilinski, 2007, p. 8-10.

4 Medeleţ, 1994, p. 194.

5 Winkler, 1970, p. 102; Preda, 1973; Chirilă, Chidioşan, 1965, p. 117.

6 Winkler, 1970, p. 102; Preda, 1973.

7 Medeleţ, 1994, p. 215.

8 Medeleţ, 1994, p. 194; Carcopino, 1924; Daicoviciu, 1960, p. 312-313; I.I. Rusu, 1965; Preda, 1987, p.8; Vulpe, 1988, p. 222-223.

importanți a familiilor din clasa pileati sau tarabostes. Unii dintre aceştia deţineau funcţii civile şi militare în cadrul statului. Puteau fi comandanți ai cetăților, administratorii monopolurilor statului, al metalelor nobile, aramă, sare, fier, colectorii de cereale şi slujitorii curții regale.

Expunerea noastră se bazează pe constatarea că aceste brățări erau purtate de către bărbați în cadrul unor ceremonii. Medeleț afirmă că nu a descoperit brățări de acest fel la dacii reprezentați pe Columna lui Traian. Era foarte normal, deoarece dacii care au fost reprezentați pe columnă se aflau în situații limită, disperați şi încleştați în războaiele cu romanii şi chiar dacă ar fi avut bijuterii nu le-ar fi purtat în asemenea condiții.

Şi totuşi, celebrele brățări spiralice apar reprezentate pe Columnă în scenele ce redau cea de a doua expediție a lui Traian pentru cucerirea Daciei. Acestea trebuie căutate la cuceritori şi nu la cuceriți. Argumentele noastre se sprijină pe reprezentările în două scene de pe Columna lui Traian, desenate de către pictorul şi graficianul italian Pietro Santi Bartoli în anul 1667 şi reproduse sub formă de gravuri pe plăci de cupru, publicate de către E. A. P. Dzur în anul 1941 în Olanda sub titlul de *„Die Traianssäule”*[9].

Prima reprezentare reproduce basorelieful nr. 307, numerotat de autor, reprezentând transportul tezaurului lui Decebal. Schematic sunt reprezentați trei cai însoțiți de soldați romani care înaintează printr-un relief muntos cu arbori şi stânci în direcția în care se află împăratul Traian şi cohortele imperiale. Caii au pe spate valtrapuri din pânză cu franjuri peste care se află samarele redate în formă de coşuri din piele întărite cu curele dispuse longitudinal şi transversal încărcate cu prada de război, compusă din vase de diferite forme şi dimensiuni din metale prețioase printre care în partea superioară şi în dreapta este desenată o mică brățară spiralică cu mai multe spire (fig. 3, 4).

Fig. 3 - Bartoli 1667, desen, scena numărul 307. Scena transportului tezaurului lui Decebal la Roma. În partea superioară a coşului cu obiecte se află o brățară spiralică (vezi săgeata)

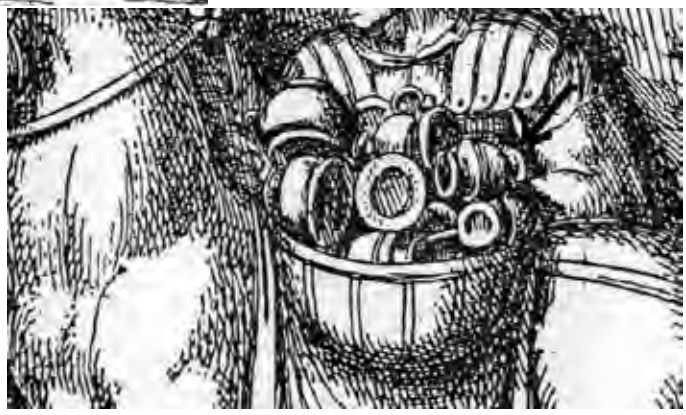

Fig. 4 - Bratoli 1667. Desen, scena 307, detaliu mărit (Vezi săgeata)

9 Dzur, 1941, p. 117-119, scenele 307 şi 310. Desenele au fost executate de Bartoli cu ocazia ridicării unei schele pentru efectuarea unei copii a Columnei Traiane, comandată de regele Ludovic al XIV-lea prin ministrul său de finanțe Colbert. Santi Bartoli a fost elevul lui Poussin şi anticar pontifical. A dedicat desenele lui Ludovic al XIV-lea. Acestea se află la castelul Windstor (Anglia); Froenner, 1865; Reinach, 1886; Vulpe, 1988, p. 145.

În scena numerotată 310 sunt înfăţişaţi, după terminarea războiului mai mulţi conducători daci de rang înalt, poate prinţi, toţi din clasa tarabostes, luaţi prizonieri şi păziţi de soldaţi romani care cer îndurare în faţa împăratului Traian. Unul dintre ei îngenunchează în faţa împăratului iar cel din dreapta îi oferă împăratului, probabil pentru a-i capta bunăvoinţa şi pentru a-şi salva viaţa, daruri de preţ compuse dintr-o casetă în formă de casă şi două rulouri circulare ce ar putea fi o pereche de brăţări spiralice din aur, toate aşezate pe o tavă cu siguranţă tot din metal preţios (fig. 5, 6).

Fig. 5 - Bartoli 1667. Desen, scena 310. Prizonieri daci de rang înalt oferă împăratului Traian pe o tavă o casetă şi două brăţări dacice spiralice din aur

Fig. 6 - Bartoli 1667. Desen, scena 310, detaliu mărit

Brăţările spiralice erau atunci cu siguranţă bijuterii de mare valoare, necunoscute în lumea greco-romane şi nici în a popoarelor barbare din jurul Daciei, care au impresionat pe cuceritorii romani, probabil nu atât prin valoarea artistică ci mai ales prin greutatea lor în aur de cca. un kilogram bucata. Împăratul Traian se afla în poarta unei fortificaţii ce reprezenta Sarmisegetusa, cucerită, capitala Daciei, unde primeşte acest grup de daci format din şase persoane, toate cu mâinile ridicate în semn de supunere. Aceste brăţări au fost produse originale, specific dacice şi considerăm că ele nu puteau trece neobservate şi dorite de însuşi împăratul Traian şi de comandanţii armatei romane. Au fost de asemenea remarcate de Apolodor din Damasc, proiectantul şi realizatorul Columnei, care a ordonat foarte probabil reproducerea lor în basoreliefurile de pe Columnă în momentele potrivite, inspirat probabil de presupusele memorii ale împăratului Traian care s-au pierdut. Această descoperire vine să înlăture definitiv orice suspiciune privitoare la vechimea şi originea acestor brăţări. Ele sunt produse excepţionale şi specifice a culturii materiale a înaltei societăţi dacice.

Am cercetat să aflu dacă aceste bijuterii apar mai târziu şi în fotografiile Columnei, în celebra lucrare a lui Cicorius, utilizată de toţi arheologii şi istoricii. Aceasta a fost executată la sfârşitul secolul al XIX-lea şi s-a tipărit în mai multe ediţii începând din 1896[10].

În cei 230 de ani care s-au scurs de la primele desene executate de Bartoli şi până la publicarea fotografiilor lui Cicorius Columna s-a degradat în mare măsură, încât detaliile situate în partea superioară a basoreliefurilor nu se mai pot identifica după forma lor originală. De la sfârşitul secolul al XVIII-lea şi Italia a intrat în era industrială, încât sculpturile antice au început să se degradeze şi mai mult (fig. 7, 8, 9, 10).

10 Cicorius, 1900, scenele CXXXVIII şi CXLI.

Fig. 7 - Cicorius 1896, foto, scena CXXXVIII. Transportul tezaurului lui Decebal la Roma. Partea superioară a basoreliefului cu trofee s-a degradat după 230 de ani de la desenul lui Bartoli

Fig. 8 - Cicorius 1896, foto, scena CXXXVIII, detaliu mărit

Fig. 9 - Cicorius 1896, foto, scena CXLI. Prizonieri daci de rang înalt oferă împăratului Traian pe o tavă bijuterii a căror contururi nu se mai pot distinge datorită exfolierii columnei după 230 de ani de la desenele lui Bartoli

Fig. 10 - Cicorius 1896, foto, scena CXLI, detaliu mărit

Între desenele lui Bartoli şi fotografiile lui Cicorius nu există diferență în ceea ce priveşte redarea obiectelor mari, respectiv a vaselor din coşul care redă formele de vase din metale prețioase, în schimb există o diferență de scară şi de plasament, desenul este uşor spre stânga şi mai jos decât apare în copia fotografică şi din această cauză când am prezentat rezultatele cercetării noastre cu ocazia Conferinței Internaționale de Criminalistică de la Alba Iulia din iunie 2008 şi din cadrul Sesiunii Ştiințifice a Muzeului din Deva, cercetătoarea germană Dr. Depert ne-a acceptat concluziile, în schimb cercetătorii români Dr. Oberländer Târnoveanu şi Prof. Univ. Al. Diaconescu au respins teza noastră pe motiv că desenele lui Bartoli sunt fanteziste şi nu redau brățările dacice în scenele în care acestea apar pe Columna lui Traian. Ne îndoim că un pictor şi gravor ca Bartoli, care a făcut parte dintre

artiştii Italiei din perioada Renaşterii târzii şi începutul barocului, consideraţi maeştrii a redării în operele lor a amănuntelor şi formelor exacte ar fi putut vedea altceva decât realitatea din scenele respective de pe Columnă. Nu ne putem închipui că el şi-a imaginat din pură întâmplare în basoreliefurile redate forma unei brăţări cu mai multe spirale şi a altor două mici rulouri cilindrice, reprezentând două brăţări pe care prizonierii daci de rang înalt le ofereau împăratului Traian. Această ultimă scenă este de un mare dramatism, cunoscând puterea Romei de a-şi aplica legile de fier în teritoriile cucerite. În Dacia toate aşezările şi cetăţile au fost dărâmate iar în cele din urmă au contribuit la dispariţia de pe scena istoriei a unui mare popor antic din estul Europei, dacii.

Prezenţa brăţărilor în tezaurul lui Decebal confirmă existenţa monopolului regal asupra aurului, dar şi utilizarea lor de către bărbaţi în timpul desfăşurării unor ceremonii religioase sau militare purtate la un costum adecvat acestor manifestări. În legătură cu purtarea lor de către bărbaţi V. Pârvan susţine, de asemenea că se purtau la un costum ceremonial de ritual reprezentativ, sugerând că erau purtate pe picior sub genunchi[11].

În nici un caz nu se poate accepta sugestia marelui arheolog deoarece în această postură nu-şi aveau rostul decoraţiile fine de pe plăcile dreptunghiulare şi din capetele brăţărilor. De la această distanţă nu se puteau observa. Din punct de vedere practic spiralele de aur cu diametre între 5.5 cm şi 13 cm, cele de argint până la 15 cm nu se puteau introduce pe picior decât prin forţare şi atunci puteau fi deformate, ori la acestea nu se constată nici o urmă de utilizare în acest scop. În schimb, nu puteau fi utilizate de femei fiind prea largi şi alunecau datorită lărgimii, chiar dacă erau purtate ţinându-se pumnul închis. E greu de crezut că femeile ar fi putut purta un costum ritual atât de gros la mâneci încât acestea să nu alunece şi de asemenea nu-mi închipui că le-ar fi purtat pe ambele braţe, având o greutate de peste un kg. În acest caz ar fi trebuit să stea la ceremonii permanent cu mâinile uşor ridicate ca să le poată susţine şi cu greu ar fi putut mişca braţele în timpul ceremoniilor unde cu siguranţă erau necesare unele mişcări obligatorii. Ca să fim siguri de acest lucru am experimentat, confecţionând mai multe brăţări cu diametre diferite din sârmă de cupru, iar concluziile consider că sunt pertinente. Mai adăugăm faptul că în epoca bronzului brăţările spiralice din bronz au fost descoperite în primul rând în mormintele de bărbaţi de rang înalt[12]. Tradiţia a fost continuată din perioada hallstattiană până în Latene D, chiar dacă pentru confecţionarea lor din bronz s-au utilizat alte tehnologii. Faptul că aceste brăţări nu au urme firave de utilizare, presupunem că erau purtate în foarte rare ocazii ceremoniale. Posibilitatea ca acestea să fi fost purtate pe braţ deasupra cotului este reală ca poziţie favorabilă prin care se poate explica astfel aproape inexistenţa urmelor de uzură. Medeleţ susţine că diferite tipuri de brăţări de argint se purtau la încheietura mâinii, cele mai mici de 4-5-7 cm, iar cele cu diametrul mai mare de 10-15 cm pe braţ[13].

Între problemele importante pe care le ridică descoperirile brăţărilor spiralice din aur şi argint alături de alte podoabe şi de numeroase monede se poate deduce caracterul de tezaure îngropate, precum şi datarea lor. Autorul celui mai important studiu asupra brăţărilor şi podoabelor dacice a concluzionat pe baza părerilor şi altor arheologi că aceste tezaure au avut un caracter sacru, iar îngroparea lor un caracter ritual[14]. Prin urmare acţiunea îngropării tezaurelor de podoabe, chiar şi a celor fragmentare nu a reprezentat o simplă ascundere de valori materiale, ci a avut o importantă semnificaţie magico-rituală. Aceste manifestări, crede autorul citat, au reprezentat o caracteristică generală a religiei geto-dacilor, considerându-le cenotafe sau morminte simbolice, cu precizarea că aceasta trebuie să fie o interpretare corectă. Admite că aceste brăţări spiralice, dar şi celelalte tipuri de bijuterii, fibule, falere, brăţări simple, inele spiralice etc., au fost dobândite prin acumulări şi transmise din generaţie în generaţie până în momentul îngropării, precizând însă că nu pot fi considerate acumulări de tezaure ce semnifică îmbogăţirea persoanelor sau familiilor nobile dace. Nu putem accepta aceste teorii fără să nu ne punem problema că o societate ca cea dacică din secolul I î.Ch şi până în secolul al II-lea d.Ch, în curs de evoluare spre sclavagism, împărţită în clase sociale, pileati sau tarabostes, clasa conducătoare nu se deosebea de clasa socială a capilati, oameni liberi, numai prin purtarea unei cuşme, ci mai degrabă prin bogăţie, acumulată prin ocuparea unor funcţii în aparatul de conducere a statului, militare, administrative, religioase şi foarte probabil prin diferite tranzacţii comerciale cu lumea greco-romană sau barbară înconjurătoare. Nu ştim dacă aceşti tarabostes aveau în proprietate terenuri, mine, ateliere de prelucrat metale, stofe, piei sau alte ocupaţii productive care cu siguranţă existau în societatea dacică. Rezultatul acestora a fost că în toate perioadele sociale cunoscute, clasa conducătoare a acumulat în primul rând bogăţie în metale preţioase sub

11 Pârvan, 1926, p. 530; Floca, 1956; Horedt, 1973, p. 152-153; Medeleţ, 1994, p. 199-200.

12 Informaţii H. Ciugudean.

13 Medeleţ, 1994, p.199-210.

14 Medeleţ, 1994, p. 200-201, 219-220; Florescu, Miclea, 1979, p. 141; Zira, Spânu, 1992, p. 402; Florescu, 1968, p. 44-45.

diferite forme: vase, monede, lingouri, bijuterii, etc. Nu este imposibil să credem că un număr atât de mare de tezaure monetare, de 230, descoperite în Dacia, datate în secolul al II-lea î.Ch şi secolul I d.Ch, cunoscute până în anul 1994, în prezent peste 250 depăşesc cu mult pe cele descoperite din aceeaşi perioadă în Spania, Franţa, Germania, Ungaria, Cehoslovacia, Bulgaria şi Iugoslavia la un loc, ar fi putut constitui manifestări şi îngropări de factură magico-rituală. Medeleţ apreciază la 30.000 de denari republicani, imperiali şi imitaţii, cu o greutate de cca. 400 kg, cantitatea în metal preţios conţinută de acestea[15]. În realitate, cantitatea de aur şi argint descoperită în tezaurele dacice este mult mai mare dacă integrăm şi tezaurele descoperite în evul mediu, în anii 1491 şi 1542 cu un conţinut de peste 40.000 monede, precum şi cele descoperite în tezaurele din 1803-1804, cu cele cca. 3.000 monede de aur şi cele din 1998-1999 cu cca. 3.000 monede de aur la care adăugăm încă tezaurele de argint descoperite de braconieri, aproximativ 2000 – 3000 de piese, cantitatea de monede descoperite în Dacia, cele mai multe în zona capitalei Sarmisegetusa poate depăşi uşor 100.000 monede din aur şi argint, din care 50.000 *kosoni, lisimachi* şi *aurei* imperiali romani. Marţian aminteşte şi alte tezaure monetare descoperite în Munţii Orăştiei în 1801 în ruinele cetăţii Sebeşel, cca. 400 monede din argint şi la Cugir în 1868 în ruinele cetăţii mai multe sute de piese[16]. Altele, cca. 2.000 de piese, Macedonia Prima şi Filip II s-au descoperit într-un tezaur de la Cugir în anii 1950, care a încăput pe mâna unor ingineri *„patrioţi”*, care le-au tăinuit şi le-au topit confecţionând tacâmuri şi numai 9 piese au ajuns în colecţia Muzeului din Deva[17].

Răspândirea tezaurelor pe suprafaţa ţării nu este uniformă, cele mai multe s-au descoperit în apropierea capitalei Sarmisegetuza Regia şi într-o zonă apropiată acesteia din judeţele Hunedoara şi Alba. Cercetătorul L. Mărghitan a inventariat în 1976, 36 de localităţi unde s-au descoperit tezaure monetare şi de obiecte dacice de argint, răspândite în judeţele Alba, Hunedoara şi Sibiu[18]. La acestea se mai pot adăuga cca. 15-20 descoperiri în ultimele 3-4 decenii, numărul descoperirilor ridicându-se la cca. 50.

E firesc să ne punem întrebarea, ale cui au fost aceste tezaure şi de ce au fost îngropate? Au fost dacii atât de devotaţi cultelor lor încât să-şi îngroape în mod ritual atât de multe şi valoroase comori?. Cu siguranţă cele descoperite până în prezent nu au făcut parte din tezaurul regal a lui Decebal, descoperit de Traian şi dus la Roma după cum reiese din sursele antice şi reprezentările de pe Columnă. Alte cauze au determinat pe potentaţii regatului lui Decebal să-şi îngroape atât de multe tezaure de aur şi argint, descoperite şi cunoscute de noi cărora li se pot adăuga cu titlu prezumtiv şi altele descoperite în cursul secolelor trecute şi tăinuite, despre care nu vom mai putea şti nimic şi cu siguranţă se vor mai descoperi şi altele în viitor. Dacă aceste tezaure ar fi aparţinut şi ar fi fost utilizate ca obiecte de cult, ar fi trebuit să fie îngropate în zona sanctuarelor sau în locuri sacre, în natură, şi amenajări la adâncimi adecvate ca acestea să nu fie descoperite şi furate. Constatăm însă ca aproape toate tezaurele au fost îngropate superficial şi dezvelite de vreme prin erodarea solului de ape şi descoperite la mică adâncime, cu totul întâmplător de către copii care păşteau animalele, de ţărani, pescari şi de spălătorii de aur din nisipurile aurifere ale râurilor. Cu toate că descoperirile de tezaure, aproape toate, nu s-au făcut de către specialişti arheologi, nu s-au putut valorifica informaţiile ştiinţifice şi condiţiile în care au fost îngropate, dar se poate totuşi deduce că în toate cazurile acestea au fost plasate lângă martori naturali, repere sigure, încât proprietarii lor le-ar fi putut recupera după consumarea unor evenimente.

Cel mai clasic exemplu, cercetat de către arheologii albaiulieni, a fost locul descoperirii celor 10 brăţări lângă o stâncă de formă prismatică, pe care înşişi autorii au considerat-o *„o prezenţă deloc întâmplătoare”*[19]. Faptul că brăţările au fost puse într-o groapă amenajată, placată şi acoperită cu lespezi de piatră locală, mai degrabă nişte bolovani informi, nu credem că a reprezentat o groapă rituală, ci o groapă amenajată special pentru protecţia brăţărilor întrucât dacă le-ar fi îngropat numai în pământ ar fi fost cu siguranţă deformate, dată fiind maleabilitatea aurului de înaltă puritate din care au fost confecţionate. Tocmai pentru a le recupera întregi şi nedeformate, proprietarii au amenajat în grabă această groapă cu materialele cu totul neadecvate, cu piatra găsită în imediata apropiere.

Dacă rememorăm locurile unde au fost descoperite marile tezaure de aur şi argint constatăm că acestea au fost îngropate lângă ape, mai sigur în malurile unor râuri şi pârâuri, cel din 1491 în râul Sebeş[20], iar cel din

15 Medeleţ, 1994, p.194; Glodariu, 1974.

16 Marţian, 1921, p. 8.

17 Floca, 1956, p. 8.

18 Mărghitan, 1976, p. 70-71.

19 Ciută, Rustoiu, 2007, fig.1.

20 vezi nota 1.

1542 în malul râului Strei[21]. Lângă ape au fost îngropate şi tezaurele de argint de la Sărăcsău, Săcălăcsău, Poiana Gorj, Şeica Mică, Vedea[22]. Malurile râurilor reprezentau în acele timpuri repere sigure care puteau fi marcate de stânci, arbori, coturi, etc., repere sigure de identificare şi recuperare. Trebuie să dăm crezare relatărilor izvoarelor antice cu privire la îngroparea tezaurului lui Decebal în râul Sarmis. De ce nu ar fi procedat în acelaşi fel şi alţi demnitari ai regatului Daciei cu tezaurele lor din aur şi argint. Tezaurele descoperite în anii 1802-1804 se aflau la rădăcina unui fag, altul lângă un izvor şi un al treilea la rădăcina unui fag tăiat între două pâraie[23]. Toate erau plasate lângă un reper sigur pentru a fi recuperate.

Datarea acestor tezaure şi mai ales a brăţărilor spiralice din aur întâmpină multe dificultăţi. Marea lor majoritate au fost descoperite în condiţii aproape necunoscute şi întâmplătoare. S-ar fi putut obţine date mai precise dacă descoperirile de tezaure monetare împreună cu alte obiecte de podoabă din aur şi argint ar fi fost recuperate în întregime ca să putem analiza ultimele emisiuni monetare în vederea unei datări mai exacte. Aşteptăm rezultatele anchetei a unui presupus tezaur monetar de aur conţinând aurei imperiali descoperit pe culmea înălţimii *„Căprăreaţa”* în 1998. Chiar şi numai prin semnalarea prezenţei unor aurei romani se poate deduce că acumularea, tezaurizarea şi îngroparea lor s-a făcut în secolul I d.Ch.

Medeleţ datează podoabele dacice de argint, la care putem adăuga şi cele monetare, în secolul I î.Ch şi secolul. I d.Ch[24].

În sprijinul datării mai exacte a acestor câteva tezaure monetare de argint recuperate complet şi studiate de specialişti, se crede că au fost ascunse în pământ în a doua jumătate a sec. I d.Ch şi anume cele de la: Tekija, Bare, Poiana Gorj, Poiana Tecuci[25]. Alte tezaure monetare descoperite la Sarmisegetusa în secolul al XIX-lea vin să întregească datarea lor la sfârşitul secolul I d.Ch. Tezaurul descoperit în 1847 la locul numit *„Sub Cununi”* ce conţine 513 denari republicani şi imperiali înseraţi cronologic între secolul al III-lea î.Ch şi sfârşitul secolului I. d.Ch, ultimele două piese sunt emisiuni de la Traian. Cel de al doilea tezaur descoperit în 1879, alcătuit din 783 denari republicani şi imperiali, datează din anii 166-173 i.Ch până în 95 d.Ch. Alte două tezaure descoperite la Orăştie în secolul al XIX-lea, primul conţinând 312 piese, datate între anii 268 î.Ch şi 98-99 d.Ch, iar al doilea descoperit în hotarul oraşului în 1855 conţine 111 denari înseraţi între anii 20 î.Ch şi 93-94 d.Ch[26]. La datarea tezaurelor monetare, dar şi a celor cu obiecte de podoabă trebuie să ţinem seamă de circulaţia monetară îndelungată a anumitor categorii de monede din aur şi argint de foarte bună calitate, de peste trei secole, care s-au tezaurizat şi au fost ascunse în pământ mai târziu, chiar dacă acestea nu conţin monede emise aproape de data îngropării lor, exemple fiind tezaurele monetare amintite mai sus. Această practică se poate constata şi la tezaurele medievale ce conţin piese care au fost emise cu 2–3 secole înainte de tezaurizarea şi îngroparea lor. Nu ne mai rămâne decât să constatăm că cea mai mare parte a tezaurelor monetare şi a obiectelor de podoabă din aur şi argint, au constituit cu siguranţă bogăţii acumulate de înalta societate dacică înainte şi în timpul regelui Decebal, aparţinând membrilor casei regale şi ale înalţilor demnitari şi comandanţi militari, religioşi şi civili ai statului dac. Ele fost ascunse sub presiunea unui eveniment violent şi tragic ca rezultat al celor două expediţii de cucerire a Daciei de către împăratul Traian. Ne raliem la concluziile lui Fettich şi Horedt şi ale altor arheologi şi istorici, puţini la număr, care au considerat cauza tăinuirii acestor numeroase tezaure evenimentelor decisive pentru statul dac din anii 101–102 şi 105–106[27]. Prezenţa brăţărilor spiralice de aur în tezaurului lui Decebal şi al altor demnitari identificate în cele două scene de pe Columnă ne obligă să datăm aceste bijuterii excepţionale din aur din perioada domniei regelui Decebal, deci în a doua jumătate a secolului I şi începutul secolului al II-lea d.Ch, ca o continuare a tradiţiilor celor de argint mai vechi. Ascunderea lor în apropierea unor locuri bine studiate şi întotdeauna în prezenţa unor martori naturali, repere sigure de identificare şi recuperare, s-au făcut sub ameninţarea cuceririi romane. În loc de concluzie, încheiem această lucrare prin întrebarea: de cine şi-a ascuns Decebal marele tezaur în râul Sarmis?. Nu cumva acelaşi lucru au făcut-o şi ceilalţi mari demnitari ai regatului lui?

21 vezi nota 2 şi 3.

22 Medeleţ, 1994, p. 219.

23 vezi notele 8 şi 9.

24 Medeleţ, 1994, p. 198; Horedt, 1973, 1976; Babeş, 1975.

25 Medeleţ 1994, p.198-215-216; Horedt, 1973, p. 145, 149-159.

26 Suciu, 2007, p. 260-261; Vinkler, 1971, p. 283, 287, 300-302; Glodariu, 1974, p. 274; Luca, 2005, p. 76.

27 Fettich, 1953, p. 162, 165, 173; Horedt, 1973, p. 152.

Se restabileşte dreptatea! A câta oară?

prof. Mariana TERRA

Societatea Internaţională „Reînvierea Daciei“ şi revista „Dacia magazin“ se mândresc cu faptul că ideile şi dovezile despre vechimea şi prioritatea culturii daco-geţilor în ansamblul concertului mondial cultural – idei ilustrate cu competenţă în cartea doctorului Napoleon Săvescu, „Noi nu suntem urmaşii Romei“ – îşi găsesc confirmarea, o dată în plus, în expoziţia deschisă în New York la "Institutul pentru studiul lumii antice" din cadrul Muzeului Universităţii din Manhattan, cu adresa 15 E 84 St. (între 5 Ave. şi Madison Ave.), unde pot fi văzute şi admirate exponate uluitoare ce dovedesc, fără niciun dubiu, că CEA MAI VECHE CULTURĂ A LUMII A FOST ÎN SPAŢIUL NOSTRU DE ORIGINE.

Cu mii de ani înainte de apariţia grecilor şi a romanilor cu cultura lor, spaţiul danubiano-carpatic – reprezentat prin culturile Cucuteni, Boian, Gumelniţa, Hamangia, Vadastra şi Vinca – a fost unul dintre cele mai sofisticate leagăne ale civilizaţiei preistorice.

„THE NEW YORK TIMES“, cel mai prestigios ziar din Statele Unite ale Americii, a publicat, la 1 decembrie 2009 – în secţiunea *Science* – un articol despre această expoziţie, articol scris de John Noble Wilford şi intitulat „A Lost European Culture, Pulled From Obscurity“.

Prezentăm mai jos fragmente traduse în limba română din acest articol.

O cultură europeană pierdută, scoasă din obscuritate

Înaintea gloriei care a fost Grecia şi Roma, înainte chiar de primele oraşe ale Mesopotamiei sau a templelor de-a lungul Nilului, au trăit în valea de jos a Dunării şi la poalele Balcanilor oameni care au fost primii în artă, tehnologie şi comerţ la mare distanţă.

Timp de 1.500 de ani, începând mai devreme de anul 5.000 Î.H., ei au lucrat pământul şi au construit oraşe, unele cu 2.000 de locuinţe. Ei au fost meşteri pricepuţi în arta bronzului, noua tehnologie a acelui timp. În mormintele lor s-a găsit o varietate impresionantă de ornamente de cap şi bijuterii pentru gât şi, într-un cimitir, au fost descoperite, ca ansamblu de aur, cele mai vechi artefacte din întreaga lume.

Uluitoarele desene ale vaselor vorbesc de rafinamentul limbajului vizual al culturii lor...

Peste 250 de artefacte muzeale din Bulgaria, Moldova şi România sunt expuse pentru prima dată în Statele Unite.

Doctorul David W. Anthony, profesor de antropologie la colegiul Hartwick din Oneonta, NY, curatorul expoziţiei: „Vechea Europă a fost printre cele mai sofisticate şi tehnologic avansate locuri din lume“ şi a dezvoltat „multe dintre semnele politice, tehnologice şi ideologice ale civilizaţiei.“...

La recenzia făcută expoziţiei, Roger S. Bagnall, director al institutului, a mărturisit că până acum „Foarte mulţi arheologi nu auziseră de aceste vechi culturi europene“. Admirând ceramicile colorate, Dr. Bagdall,

un specialist în arheologia egipteană, a remarcat că, în acel timp, „egiptenii cu siguranță nu făceau vase ca acestea“.

Un catalog al expoziției, publicat de Princeton University Press, este primul compendiu de cercetare în engleză despre descoperirile Vechii Europe... Cartea include eseuri ale experților din Marea Britanie, Franța, Germania, Statele Unite şi din țările în care a existat acea cultură...

Pe un vast teritoriu care acum aparține Bulgariei şi României, oamenii s-au stabilit în sate cu una sau mai multe case adunate înăuntrul gardurilor. Casele, unele cu două etaje, erau încadrate în lemn, cu pereți în tencuială de argilă şi podea din pământ întărit...

Câteva orașe ale oamenilor din Cucuteni, ...o cultură robustă din nordul vechii Europe, au crescut la mai mult de 800 de acri, ceea ce arheologii consideră un spațiu mai mare decât orice altă aşezare umană cunoscută în acel timp. Excavații viitoare au rolul de a descoperi dovezi definitive ale palatelor, templelor sau ale clădirilor civice mari...

Una dintre cele mai cunoscute (figurine) este imaginea în argilă arsă a uni om care şade, cu umerii aplecați şi mâinile la față, ca într-o contemplare. Numit „Gânditorul“, această piesă şi o figurină feminină au fost găsite într-un cimitir al culturii Hamangia, în România...

Un set de 21 de figurine feminine mici, aşezate în cerc, a fost găsit într-un site aparținând perioadei pre-Cucuteni din nord-estul României...

„Gânditorul“, de exemplu, eşti tu sau eu, arheologii şi istoricii confruntați cu şi perplecşi de către o cultură „pierdută“ din sud-estul Europei, cultură care a avut o viață adevărată înainte ca un singur cuvânt să fi fost scris şi o singură roată mişcată...

Expoziția este deschisă publicului larg până în 25 aprilie 2010.

Pe internet se pot vedea exponate la site-ul:

http://www.nytimes.com/2009/12/01/science/01arch.html

După cum se vede, unii dintre cei mai renumiți arheologi ai lumii sunt uluiți şi recunosc vechimea şi perfecțiunea culturii înflorite pe meleagurile noastre străbune cu mult înaintea cunoscutelor civilizații grecești şi romane. Din păcate, această uluitoare civilizație a fost întreruptă de succesiunea barbară a valurilor migratoare din est.

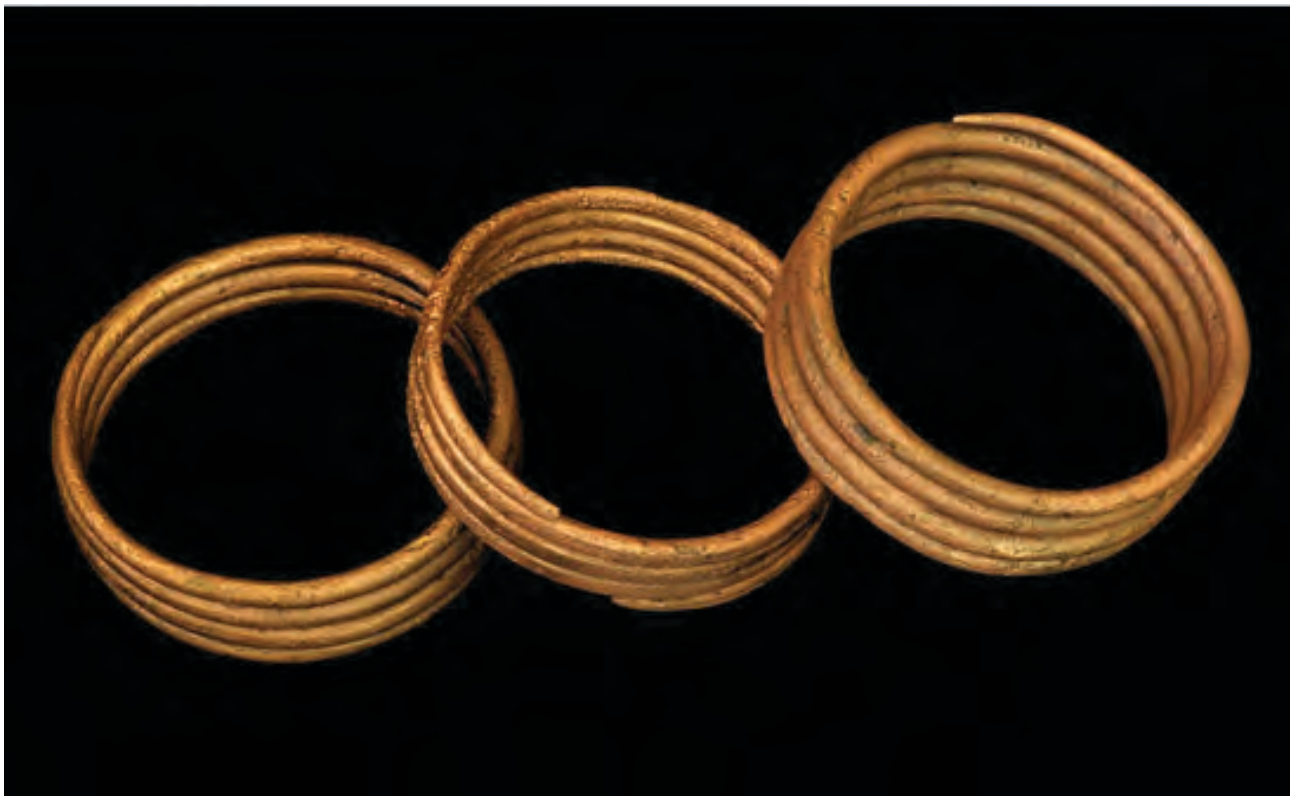

Este pentru prima oară acum, în 2009, când lucrări româneşti de arheologie din domeniul „TEZAUR“ sunt prezentate în nordul continentului american.

Theodor Paleologu apreciase: „Este o expoziție extrem de ambițioasă, ambițioasă pentru New York University, dar ambiția lor ne face nouă bine.“

Americanii ne pot cunoaşte acum cu adevărat.

Continuitatea noastră ca popor evoluat încă de la răsăritul civilizației mondiale este dovedită, de asemenea, prin tradițiile populare care s-au păstrat până în vremea noastră.

Discontinuitatea noastră ca popor şi ca limbă există numai în mintea acelora pentru care adevărul şi dovezile ştiințifice remarcabile nu înseamnă nimic, fiindcă falsul şi dezinformarea perpetuate de-a lungul anilor sunt aliații lor la care, spre ruşinea lor, nu renunță.

Noi avem sacra datorie față de contemporani şi față de urmaşi de a prezenta adevărul, aşa cum a fost scos la iveală din ceața trecutului.

Iar expoziția din New York despre cultura vechii Europe, în care aportul românesc este de 80%, ne îndreptățeşte să spunem lumii, din nou, tare şi răspicat: „Noi nu suntem urmaşii Romei!“

Istoria scrisă în aur a românilor, între strălucire, miracol şi blestem

Dr. Victor ANDREESCU

MOTTO :

Dacă intrăm în camera tezaurului de la Muzeul Naţional de Istorie din Bucureşti, putem să citim ce a însemnat aurul de-a lungul istoriei voastre milenare. După părerea mea, sunteţi singura ţară din Europa care are istoria scrisă în propriul ei aur. Şi asta este un lucru rar şi excepţional, de care puteţi să fiţi mândri. Probabil că numai în America de Sud, la Bogota, în celebrul muzeu al aurului, putem vedea expus aurul indienilor, dar aceasta reprezintă doar o parte a istoriei lor şi nu o întreaga istorie gravată în aur, aşa cum aveţi voi. Nici la Luvru, nici la British Museum şi nici în muzeele din Statele Unite nu găsim ce există in muzeul dumneavoastră de istorie. Sigur, au multe exponate de aur şi aceste muzee, dar ele aparţin altor culturi decât ale ţărilor respective. Este regretabil că voi, românii, nu aţi profitat de această istorie scrisă în aur, aşa cum aţi fi meritat. Şi când spun "aţi fi meritat", mă gândesc la ceea ce istoria voastră a însemnat pentru Europa, la forţa pe care aurul vostru a avut-o în construirea unei civilizaţii demne de marile civilizaţii ale lumii.

Barbara DEPPERT LIPPITZ

Sala Tezaurului României de la Muzeul Național de Istorie. Cinci-şase trepte de marmură, un coridor scăldat în lumina roşiatică, flancat de două grilaje uriaşe, camere de luat vederi şi raze infraroşii întretăiate deasupra covorului gros, care înăbuşă orice zgomot. Înăuntrul sălii, o explozie de aur scânteind lângă pereții îmbrăcați în catifea violet. Aici se află expuse doar o parte din comorile româneşti. Restul se află în depozite secrete. Obiecte unice în lume prin incredibila lor frumusețe, dar şi prin vechimea lor. Bijuterii din aur datate din 1200 înainte de Hristos, vase şi figuri stilizate ciocănite în foaie de aur, rithoni, grifoni, coroane şi sceptre bătute în nestemate... Câteva vitrine luminate de reflectoare, ascunse aici, într-un subsol blindat, sub metri întregi de beton, păstrează unul dintre cele mai ascunse mistere ale istoriei româneşti. O poveste pornită de la câteva vorbe, care ar putea dezvălui realitatea unei civilizații complexe, aproape necunoscută lumii de azi. Un neam îmbrăcat în sclipirile aurului, cunoscător al unei arte comparabile cu a Egiptului faraonic.

Uluitoarea civilizație tracă

Legenda spune că atunci, la începuturile istoriei, regii traci, stăpânitorii Lânii de Aur din cântecele orbului Homer, domnitori şi peste lumea dunăreană, erau uniți între ei de un jurământ tainic. O lege a tăcerii învelea acest jurământ pentru ca dușmanii să nu ştie ca ei îşi apărau împreună pământurile şi comorile. Vorbele

vechi spun că, de fapt, triburile tracice de pe teritoriul României erau într-un fel unite prin înfrățirea regală a conducătorilor, cu mult înainte de marele Burebista. Cei aleşi, inițiați în "Taina Jurământului Traci purtau ca semn de recunoaştere coifuri de aur sau de argint gravate cu semne anume, numai de ei înțelese şi ştiute. Dar asta ar însemna o răsturnare aproape totală a ceea ce se cunoaşte!

Să fi fost spațiul românesc leagănul unei culturi extraordinare, şi asta cu 3.000 de ani înainte de Hristos? O civilizație avansată, uluitoare, despre care nu se ştie încă nimic? Marii regi traci, cu nume uitate prin locurile în care s-a născut istoria, să fi fost uniți şi prin legături de sânge? Să fi existat, poate, o dinastie traco-getă al cărei mister nu s-a gândit încă nimeni să-l dezlege? Iar coifurile din aur să fi fost într-adevăr semnul primei regalități din arcul carpato-danubiano-pontic? Cât e legenda aici şi cât e adevăr? Să existe oare, ca şi în cazul uluitoarei poveşti a Troiei lui Schillemann, un sâmbure de adevăr? Am enumerat doar câteva dintre teoriile şi întrebările care nu există în niciun manual de istorie. Puțini ştiu însă că, în România, au fost aduse la lumina câteva tezaure ce ar putea

conține un răspuns. Au fost descoperite, pe rând, nu mai puțin de cinci coifuri tracice, lucrate integral din aur sau argint, care conțin, absolut straniu, aceleaşi motive şi au aproape aceleaşi însemne încrustate pe ele. Coifurile din aur au fost găsite la sute de kilometri distanță unul de altul, în locuri diferite, dar toate datează din aceeaşi epocă predacică şi au asemănări uluitoare. Primul, cel mai cunoscut dintre ele, coiful de la Peretu, apoi cel din mormântul de la Coțofeneşti, încă unul descoperit la Cucuteni, lângă Iaşi, cel de la Agighiol, dezgropat tot dintr-un mormânt regal şi ultimul, cel mai enigmatic dintre toate, coiful găsit nu se ştie exact cum, pe malul Dunării, lângă Porțile de Fier. Acesta a şi dispărut în mod misterios din țară, pentru a reapărea tocmai peste Ocean, într-unul dintre cele mai mari muzee ale lumii. Cinci coifuri din metal nobil care seamănă ca şi cum ar fi fost făurite de aceeaşi mână, deşi acest lucru este imposibil. Să fie ele semne ale legăturilor unei civilizații uluitoare şi asupra căreia nimeni nu s-a străduit să se aplece cu destul de multă osârdie, exact cum par să fie şi misterioasele cranii din cristal descoperite în şapte părți ale Terrei?

Coifuri cu priviri hipnotice

Fixate pe hartă, locurile în care au fost descoperite coifurile din aur formează exact un arc de cerc între Carpați şi Dunăre, care începe din capătul sud-estic, de la Iaşi, trece prin Tulcea, prin Prahova, apoi Mehedinți şi se închide în colțul sud-vestic al țării, lângă punctul de intrare a Dunării în România, la Cazane. “Existența unei legături strânse între conducătorii triburilor tracice aflate la nord de Dunăre sau chiar şi cu cei de pe malul sudic, din Bulgaria de azi, ar putea părea, la prima vedere, speculativă, explica marele arheolog român, profesorul Vasile Boroneanț, cel care a dezgropat tezaurul din aur de la Hinova şi al cărui elev, Emil Moscalu, supranumit “aventurierul arheologiei româneştii a adus la lumină coifurile din mormintele de la Peretu şi Agighiol şi a urmărit primul “teoria Jurământului Traci. “Eu cred că civilizația traco-getică din zona dunăreana existența aici în urma cu 3.000 de ani era nebănuit de dezvoltată. Atinsese o amplitudine deosebită de ritual specific, religios şi războinic, era stratificată chiar instituțional, sunt dovezi uimitoare ca aveau sisteme de comunicare paleoalfabetice, nedescifrate încă, şi puteau fără discuție să fabrice propriile obiecte de podoabă necesare acestor ritualuri. Chiar obiecte absolut deosebite, unicat, cum sunt coifurile şi chiar marele tezaur, despre care eu cred că era de producție autohtonă, fiind prădat ulterior de populațiile migratoare care au trecut

pe aici, şi nu fabricat de aceştia, aşa cum se crede acum.

Dovada complexităţii nebănuite a lumii tracice este existenţa obiectelor uimitor de importante şi de complexe descoperite în necropolele din acea perioadă, cum sunt chiar coifurile din aur şi alte piese de tezaur mari, dar şi marea asemănare stilistică a motivelor de pe coifuri, mai cu seamă că ele se regăsesc într-un spaţiu atât de întins, din Moldova până în Banatul de azi, pe toată curbura arcului carpatic. Lumea tracă avea fără îndoială legături cu lumea exterioară, dar existau şi legături între conducătorii triburilor, legături de ajutor reciproc şi de apărare. Uluitorul coif dezgropat la Peretu este inconfundabil. Imaginea lui o cunosc şi copiii de şcoală. Aproape 800 de grame de argint aurit masiv, împodobite cu motive ciudate. Simboluri de animale gravate pe apărătorile obrajilor şi pe partea din spate, iar fruntea lată, prelungită de doi ochi mari, fascinanţi, şi încruntaţi a neînduplecare. Simboluri a căror semnificaţie nu a putut fi încă descifrată. Dar, straniu, aceeaşi privire hipnotică data de ochii supradimensionaţi se repetă identic pe coiful de la Coţofeneşti, din Prahova. Un kilogram de aur pur de 24 de karate, parcă lucrat de aceeaşi mână şi folosind aceleaşi simboluri. Al treilea coif este tot din aur şi are, ca şi celelalte, tăieturi identice în zona urechilor, aceleaşi reprezentări de animale fantastice şi, cu toate că-i lipseşte partea din faţă, se ghiceşte acolo începutul ochilor uriaşi, fabuloşi. Acesta a fost dezgropat aproape de capătul nordic al ţării, la Cucuţeni. “Eu încă nu cred că aceste coifuri sunt legate între ele, cu toate că, în privinţa lor, exista încă teribil de multe necunoscute. Întâi că ele sunt făcute din acelaşi tip de aur: mai galben, mai deschis la culoare decât aurul transilvan, care era unul roşcat, scos din adâncul minelor. Acesta e aur de suprafaţă, din nisipuri aurifere, exploatate pe văile marilor râuri ce coborau dinspre nord şi care are similarităţi clare cu aurul din marile tezaure dezgropate în Bulgaria, la Varna şi Nisipurile de Aur. Eu nu cred că aria extinderii coifurilor din aur urca de la Dunăre către Moldova, ci dimpotrivă, coboară de la munte către câmpiei, mai spune profesorul Boroneanţ.

Stranii ritualuri de înmormântare

Trei dintre cele cinci coifuri (Iaşi, Prahova şi Teleorman) au fost descoperite întâmplător de ţărani. La Peretu, Emil Moscalu a dezgropat un mormânt traco-getic, vechi de aproximativ 2.500 de ani, care avea două

camere funerare. Într-una se află scheletul unui nobil trac de rang înalt şi, surprinzător, în cealaltă cameră, Moscalu a descoperit că războinicul nu fusese dus singur pe ultimul său drum. Îl însoţeau doi cai şi doi câini, precum şi mai multe zeci de obiecte din argint placat cu aur, printre care şi marele coif. Înmormântare ciudată, cu influenţe egiptene, nemaiîntâlnită până atunci în zona românească şi care nu se repeta decât în cazul siturilor din care au fost explorate coifurile. "E clar că nu erau coifuri de luptă, ci de paradă. Nu faci un coif din aur sau din argint ca să te apere, materialul e prea moale, deci aveau o altă semnificaţie decât stricta referire la isprăvile de luptă. Iar războinicii îngropaţi aveau ranguri înalte, erau nobili, poate chiar regi, căci au fost îngropaţi cu onoruri, ca nişte eroii. Emil Moscalu, "arheologul fără odihnă, a descoperit acelaşi mod straniu de înmormântare şi în cazul coifului pe care l-a adus la lumină prin 1930, la Agighiol, în Tulcea.

Vasile Boroneanţ

Regele trac de la gurile Dunării a fost îngropat având alături coiful sacru, semn, poate, al legăturii secrete cu cei de neamul sau pe care a dus-o în moarte, apoi caii, carul de luptă şi soţia. "Cel mai puţin se ştie despre coiful de aur descoperit la Porţile de Fier, prin 1913. Se zice că un marinar naufragiat l-ar fi găsit, după retragerea apelor, pe undeva, prin zona insulei Simiani. Apoi coiful a dispărut misterios, în mod sigur scos din ţară cu un vas de cursă pe Dunăre, şi abia jumătate de secol mai târziu a fost publicată prima fotografie cu el. Ajunsese la Viena, în colecţia Trau, şi acum se afla în galeriile Muzeului Metropolitan din New York. "Da, Moscalu a urmărit o teorie a unei legături clare între conducători, plecând de la legendele ce vorbeau despre jurământul regilor traci. Teoria unei uniuni tribale, chiar extinsă, este foarte posibilă şi chiar Herodot afirma că tracii se purtau cu cruzime între ei, dar erau puternic uniţi, în mod ciudat, în faţa unor duşmani comuni. Eu sunt convins că ar putea fi susţinută arheologic, fiindcă pământul acesta mai are încă multe enigme de scos la lumină. Vedeţi, tracii aveau conştiinţa originii lor comune şi pe cea a unităţii lor ca popor. Comunicau între ei şi aveau o artă complexă, dezvoltată dintr-o mitologie puternică, şi e clar ca o civilizaţie clădită pe un astfel de nucleu nu putea să migreze, să plece din teritoriul comun tradiţional, adăuga profesorul Boroneanţ.

O moarte misterioasă

Soarta lui Emil Moscalu, arheologul atins de febra descifrării Legământului Trac a avut un final la fel de enigmatic, parcă desprins din poveştile despre blestemul faraonilor. După o carieră strălucită, după ce a căutat zadarnic secretul "aurului sărbilori, a plecat undeva, pe aproape de Peretu, locul descoperirii marelui coif, unde se spunea ca apar noaptea flăcări ale tezaurelor îngropate. Se zice că, după luni de muncă, tot ce a descoperit acolo a fost un schelet cu oase roşiatice, părând că arse în cuptor. Iar câteva săptămâni mai târziu şi-a pierdut minţile. Devenise obsedat de hoţi şi purta tot timpul cu el un rucsac în care toţi colegii lui ştiau că ascundea un obiect preţios. Rucsacul misterios i-a dispărut într-un incendiu izbucnit fără explicaţie pe şantierul unde lucra şi astfel nimeni n-a aflat ce conţinea de fapt. Iar celebrul arheolog a murit în spitalul de psihiatrie, fără să-şi mai fi revenit vreodată... Galbenul aurului închis între pereţii de sticlă ai Tezaurului nu are amintiri, enigmele sunt încă vii. Enigma unui jurământ secret, pierdut în negura mileniilor, a unui arheolog care şi-a sfârşit viaţa în ospiciu, cu minţile arse de fantasme nebune, şi mai ales enigma semnului ascuns în coifurile strălucitoare ale regilor traci.

ANUNȚ

Al XI-lea Congres Internațional de Dacologie:

„Malus Dacus“ – 2010

Mai 28-29, 2010

Alba Iulia, România

Dacia Revival International Society
21-26 Broadway, New York, NY 11106, U.S.A.
Phone: (718) 932- 1700 or 031 810 6172; FAX: (718) 728- 7635;
E- mail: Malusdacus2010@gmail.com, mail@dacia.org
Website: http://www.dacia.org

Doamnelor şi domnilor,

„Dacia Revival International Society“ are deosebita onoare de a vă invita să participați cu lucrări științifice la cea de-a XI-a ediție a ***Congresului Internațional de Dacologie „Malus Dacus – 2010“***, ce va avea loc la Alba Iulia, în zilele de 28–29 mai 2010, la Universitatea „1 Decembrie 1918“, str. Nicolae Iorga 11–13.

Mihai Viteazul este primul care a reunit cele trei țări: Valahia, Moldova şi Transilvania, țări de aceeaşi limbă şi de aceeaşi credință, într-o singură patrie. Împlinirea a 410 ani de la Re-Unirea înfăptuită la Alba Iulia de către Viteazul Domnitor este un moment de profundă mândrie patriotică şi de aceea tema congresului nostru are drept scop prezentarea şi omagierea primului reunificator de țară, Mihai Viteazul, cel care a repus Dacia, chiar dacă pentru scurt timp, între granițele ei de altădată.

În documentele şi misivele care circulau între complotiştii de la est la vest, Voievodul nostru era numit Malus Dacus adică Dacul Cel Rău.

O astfel de personalitate măreață şi care a înfăptuit un act istoric unic trebuie să fie cunoscută şi apreciată aşa cum se cuvine.

Aşa cum v-am obişnuit din anii trecuți, sesiunile şi programele asociate congresului vor acoperi multiple aspecte ale istoriei Daciei. Aceste multe şi variate oportunități de schimb intelectual vor marca stadiul actual al cercetărilor şi vor sugera direcțiile lor viitoare, dând în acelaşi timp, atât cercetătorilor consacrați cât şi celor mai tineri, un forum în cadrul căruia să-şi prezinte comunicările.

Programul ştiințific al congresului include următoarele secțiuni:

Secțiunea 1 – ***Personalitatea şi simbolismul lui Mihai Viteazul***.
Secțiunea 2 – ***Alte aspecte ale istoriei Daciei***.
Secțiunea 3 – ***Pentru studenți***
Secțiunea 4 – ***Pentru elevi***
Vizitați **www.dacia.org** pentru noutăți, schimbări şi adăugiri.

Cu stimă,
Directorul comitetului de organizare,
Andrei Bănică

Aşteptăm confirmarea participării dumneavoastră, precum şi lucrarea pe care doriți să o prezentați la congres, însoțită obligatoriu de un rezumat al acestei lucrări care să nu depăşească 2 pagini A4 (font Times New Roman, preferabil cu diacritice) în format electronic, pe adresa ***Malusdacus2010@gmail.com, mail@dacia.org*** sau, sub formă de CD/dischetă/ prin poştă. Termenul limită de trimitere a lucrărilor însoțite de rezumat este necondiționat 25 aprilie. Cele prin poştă vor fi trimise pe adresa:

Dacia Revival International
Str. Cerceluş, nr. 71, Sector 3, Bucureşti
Telefon : +40 726 113 151

FUNDAȚIA PENTRU CERCETAREA ISTORIEI DACIEI
DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

Președinte – dr. Napoleon Săvescu
21–26 Broadway, New York 11106 USA
tel. 718 932 1700, 031 810 6172
fax 718 728 7635
e-mail: nsavescu@nyc.rr.com

Filiala București
Ilie Enciu
Str. Arbustului, nr. 2D
Sect. 2, București
tel./fax 021 2401218

Filiala Reghin
Ioana Crișan
Str. Rodnei, bl. 7, ap. 6
tel. 0265 511544
e-mail: ioana788@gmail.com

Filiala Tulcea-Geția Minor
Nicolae Nicolae
Str. Florilor, nr. 35-37
Tulcea
tel. 0729 011003

Filiala Transilvania-Banat
Vladimir Brilinsky
Str. Carpați, nr. 12, bl. F, ap. 11, Deva
tel./fax 0254 223853
e-mail: malus_dacus@yahoo.com